

TARTALOM.

I. Költemények.

	Lapszám.
Áldja meg az Isten! . (Tarcsafalvi Alberttől)	10
A hit (Nagy Albert)	36
Dicsőülés (Berde Mária)	37
Vándor (Berde Mária)	39
Két pohár beszélgetése (Bacon)	50
A részvét (Nagy Albert)	67
Bölcsőnél (Szász Dénes)	82
Ami igaz, az igaz . . (Borbély Sándor)	109
Névnapi köszöntő . . (Tarcsafalvi Albert)	110
Nótás Dani (Tarcsafalvi Albert)	121
Esőbe (Ediger Géza)	156
Október 6 (Nagy Albert)	191
Negyven év (Tarcsafalvi Albert)	213

II. Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.

	Lapszám.
A szerkesztő asztaláról 15, 33, 65, 81, 101, 107, 133, 149, 173, 190, 209,	229
Brassai Sámuel elnöki levele 1887-ben	1
A Dávid Ferenc Egylet alapítói	3
Az Unitárius Közlöny 25 éve	4
Egy negyed század (Ferencz József)	6
Dávid Ferenc Egylet és az unitárius közlöny(id. Daniel Gábor)	8
Huszonöt év (Kozma Ferenc)	9
Az „Unitárius Közlöny“ olvasóihoz (Petrichevich Horváth K.)	10
A tisztelet és szeretet munkája (—r —s)	92
Elmélkedés	35
Az Unitárius vallás előnyei	36
Egy universalis vallás szálai (Györfi István)	37
Az unitáriusok felfogása Jézusról (U. M.)	66
Jézus életéből (Ujvári László)	75
Feltámadás	82
Báró id Daniel Gábor úr levele az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjéhez	104
Mit értünk a kereszténység alatt (Györfi István)	108
Szülők gondja	134
Az unitáriusok hite (Ford. Kiss Sándor)	175
Mi az élet? (Zoltán Sándor)	178
Az unitárius vallás (Aranyosrákosi Székely Sándor)	192
Nemzeti veszedelem	210
Az unitárius vallás	217

Brassai ünnep	218
Megértette Dávid Ferencet!	230
A Dávid Ferenc-Egylet XXVIII-ik közgyűlése	232
Az angol istenitiszteletről	244
Ürmösy Miklós elnöki megnyitó beszéde	251

III. Életrajzok, történelmi és levelek.

Nyílt levél Dr. Boros Györgyhöz (Ürmösy Miklós)	16
Csegezi László (Dr. Boros György)	17
Levélváltás a pap és egy katona híve között	52
Levél Amerikából	55
Báró Daniel Gábor (Dr. Boros György)	58
Iszlai Márton (Régeni Áron)	69
Régi unitárius családok cimerei (Kelemen Lajos)	84
Egy unitárius lelkész mult évi munkája	87
Tibáld József	88
Vargyasi id. Daniel Gábor báró (Független Hirmondó)	102
Gombos Sámuel (Pap Mózes)	205
Kelemen Albert	121
Tibáld József (Pap Mózes)	126
Üdvözet az Inquirenek (Dr. Boros György)	153
Fekete Gábor (Dr. Boros György)	150
Üzenet Debrecenbe	157
Levél az Alduna végpontjáról (Rend Domokos)	163
Kisgyörgy Sándor esperes-lelkész jubeliuma	212
Az E. K. Tanács üdvözlete	212
Az ünnep lefolyása	215

IV. Nők világa.

Nők világa (Perczelné Kozma Flóra)	19
Levél Londonból	41
Izenet egy asszonyságnak Kolozsvárra (B. Gy.)	12
Mit hisznek az unitáriusok?	43
Dávid Ferenc egylet kebelében megalakult Unitárius nők szövetségének első gyűlése	89
Elmétkedés tavaszi havazáskor (Fanghné Gyujtó I.)	107
Levél Heiderfor Brooke Helentől (Boros kisasszonynak)	127
Karácsonyfalvi Unitárius Nő egylet	139
Elnöki beszéd (Szász Béláné)	162
Nők a szószéken	180
Társadalmi munkásságunk (Péterfyné Tary Irén)	184
Nők világa	194

V. Tűzhely mellett.

	Lapszám.
Kisasszony urfi (Pálos Ákos)	22
Mózsai életje (Martos Béla)	44
A nagy művész és a kis fiu (fordította Székely Kelemen)	48
Megölte az apját	49
Egy vándorló legény sokféle tapasztalása (Bíró Bertalan)	71
Arany a porban (Dézsi Mihály)	90
Mit tanulnak a fiatalok	140
El a pohárral (Dr. Boros György)	140
Megfizetek (Kelemenné Zathureczky Berta)	175

VI. Vegyestartalmu közlemények.

Unitárius egyház alkotmányjogi helyzete (Fekete Gábor)	12
Torony és harang szentelés Füzesgyarmaton (ottvoltam)	20
Irodalom 26, 55, 164, 184, 201, 222	222
A Dávid Ferenc Egylet köréből (Pálos A.)	28
Egyházi és iskolai mozgalmak 30, 36, 79, 94, 113, 130, 143 165, 158, 203, 223,	254
Szerkesztői üzenetek 32, 59, 148,	208
Unitárius élet Budapesten (Ujvári László) 53, 131	250
Toroczkó aranykönyvéből (Német István).	69
Segesvárról	60
A Dávid Ferenc Egylet házi estélye	78
A bágyoni unitárius nők (Kovács Imre, Csegezy Gáborné)	81
Unitárius élet Budapesten (Ujváry László) 97,	129
Áldozatkészség Felsőfehérvörben 1911-ben (Kiss Aladár)	98
Tarcsafalvi Albert költeményei (Dabóczi György)	111
Unitárius papválasztás és beiktatás Kolozson	112
A füzesgyarmati torony és harangok	115
Hódmezővásárhely ünnepe	123
Aranykönyv	146
Köszönet	147
Mulattató 148, 188,	226
Kálnokiak találkozó ünnepélye. (Sz. K.)	158
A Dávid Ferenc Egylet köréből	160
Tapasztalatok (a 8-ik szám borítékán Ferenc Tita)	181
Társadalmi munkásságunk	202
Egy modernista pap nálunk	207
Nyilvános elszámolás (Inczefi Áron)	297
Nyilvános köszönet (Balázs András és Balla Sámuel)	219
Népház avatás Homorodszentpálon (Pálos)	220
Utóhangok a méhészeti kiállításról (Kozma Miklós)	328
A kolozsvári unitárius egyházközség értesítője	328

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

T A R T A L O M :

B Brassai Sámuel elnöki levele 1887-ben	1	A tisztelet és szeretet munkája. — r — s.	29
A Dávid Ferenc-Egylet alapítói	3	Egyházi és iskolai mozgalmak:	30
Az Unitárius Közlöny 25 éve	4	B. u. é. k. — Br. Petrichievich-Horváth Kálmán. — Ujévi üdvözlésre. — Változás a lelkészi karban. — Hódmezővásárhelyi lelkészünk. — Uj unitárius templom. — Elhunytak. — Királyi gyűrűvel. — Street Kristóf. — 77 új unitárius templom. — Estélyeink. — A budapesti D. F. Egylet. — A B. D. F. E. ifjúsági köre. — A fiókegyletek titkárai. — Fűzesgyarmaton. — Zsakó Gyula. — Fejes Áron. — Uj doktor. — Az unitáriusok érdeme. — Az állatok védelmére. — Megjelent. — Ha kedveskedni akar. — Gondoskodtunk. — „Unitáriusok Magyarországon“ — Szerkesztői izenetek. — <i>A cimlapon</i> : Felhívás a 25 év alkalmából. — Az egylet pénztárába. — Köszönet.	
Egy negyedszázad. Ferencz József Dávid Ferenc-Egylet és az Unitárius Közlöny. Id. Daniel Gábor	8		
Huszonöt év. Kozma Ferenc	9		
Áldja meg az Isten! Tarcsafalvi A. Az „Unitárius Közlöny“ olvasóihoz Petrichevich Horváth Kálmán	11		
Az unitárius egyház alkotmányjogi helyzete. Fekete Gábor	12		
A szerkesztő asztaláról	15		
Nyílt levél dr. Boros Györgyhöz. Ürmössy Miklós	16		
Csegezy László képpel). B. Gy.	17		
Nők világa. Perczelné Kozma Flora	19		
Torony- és harangszentelés Fűzesgyarmaton. Ottvoltam	20		
Tűzhely mellett. Pálos Ákos	22		
Irodalom	26		
A D. F. E. köréből. Pálos Á.	28		

Felhívás a 25 év alkalmából.

Kedves tagtársunk és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója!

Huszonhét éve mult, hogy a Dávid Ferenc-Egyletet megalapítottuk, huszonöt éve, hogy az *Unitárius Közlönyt* megindítottuk. Mindazok, akik egyletünk gyűlésein csak egyszer is megjelentek, mindazok, akik lapunknak csak egy számát is látták és átolvasták, meggyőződhetnek, hogy e két intézmény mindig *csak arra törekedett, hogy a békesség, a jóakarat, az emberek megbecsülése, szeretete, a tiszta erkölcs és az igazi vallásosság terjedjen.* Azt hisszük, hogy ebben a föltevésünkben és hitünkben megerősít minket kedves tagtársunk is és az *Unitárius Közlönynek* mindenik olvasója.

Ahhoz sem férhet kétség, hogy a Dávid Ferenc-Egylet oly csekély egyleti díjat kívánt, amelyet egyetlen másik egylet sem. Azt meg egyetlen egylet sem tette meg, hogy 2 kor. tagdíj fejében még rendes havi lappal is ellássa tagtársait. A Dávid Ferenc-Egylet ezt művelte 25 év alatt. Ezt szeretné folytatni tovább is.

De milyen óriás változás állott be a pénz értékében és a munka árában ezalatt! Ma két koronával nem szerezhető meg az, aminek ezelőtt 25 évvel egy korona volt az ára. És mégis mi éppen népünk érdekében azt óhajtanók, hogy a DFE. rendes tagjai az *Unitárius Közlönyt* a jövőben is kapják 2 koronáért.

Hogy érhetjük el ezt az ideális állapotot? Ugy, ha mindazok, akik *vagyoni és hivatali* állásuknál fogva arra vannak elhíva, hogy intézményeket teremtsenek és tartsanak fenn a Dávid Ferenc-Egyletnek *örökös alapítói* lesznek.

Kedves tagtársunk, szeretett atyámfia! Ez a felhívásunk és kérésünk is egészen a mi szerény viszonyainkhoz van szabva. Tudjuk, hogy közöttünk nem soknak van nagy vagyona, de tudjuk, hogy annál többnek unitárius ügybuzgósága és áldozatkészsége. A mi vallásunk történelme már sok kitünő példáját adta annak, hogy *a lélek ereje, az erős akarat, kitud pótolni minden hiányt.*

Mi teljes bizodalommal fordulunk ezuttal is kedves atyámfiahoz és reméljük, hogy az *Unitárius Közlöny* jubiláris évében valamelyes irányban meg fogja mutatni érdeklődését és elismerését a Dávid Ferenc-Egylet eddigi törekvéseért.

*Az örökös alapítói díj befizetését elfogadjuk az 1912. év folyamán tetszés szerinti részletekben. Meleg köszönetünkre számíthat akkor is, ha 40 koronával lesz alapító, vagy ha egy tetszés szerint választandó névre megrendeli az *Unitárius Közlönyt*, vagy ha egy új tagot biztosít.*

Az erkölcsi erély és a vallásos buzgóság ragadja meg mindnyájunk szívét és szilárdítsuk a *Dávid Ferenc-Egyletet* s szószólóját, az *Unitárius Közlönyt*.

Dr. Boros György,
főtitkár.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferenc-Egylet elnöke.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:

A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek,

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra

Brassai Sámuel elnöki levele 1887-ben.

Igen tisztelt gyülekezet,
Lélekben atyámfiai!

Némi körülményeim meggátolván, hogy a D. F. Egylet alakulta óta első közgyűlésén elnöki tisztemet teljesíthessem, némi kárpótlás gyanánt néhány szót kívánok intézni tagtársaimhoz egyletünknek nem annyira mivoltáról, mint eszméjéről, nem annyira kilátásairól és jövődjéről, mint a hozzákapcsolt gyánításokról, óhajtásokról s talán reményekről is.

Legelsőbben is, ha mivoltát, illetőleg minőségét tekintjük, azt vesszük észre, hogy a bizony kicsiny. De ez nem baj! Ez ne kedvetlenítsen. Minden e világon, ami növése van szánva, előbb kicsiny és sok mégis nagyvá lesz. „Kicsinyke még, hadd nőjjön még“, azt hangoztatja a népdal. És hogyné lenne kicsiny? Hisz az egylet csak része az unitáriusságnak, és mily csekélység képét hordja ez a kereszténység számos milliói között? Kicsiny rendesen a mag is, „de belőle csemete, a csemetéből fa, a fából erdő lesz“, mint az egykori barát prédikálá néhai I. Ferencz császárt paréntálván. Bizzunk hát az egylet magva kelésében és gyarapodásában. A hit idvezít!

De hit nem mellőzhető a tudást, csak helyettesítí, olykor kiegészítí. Az a kérdés áll elének tehát, hogy mi a magva a növekedésre való D. F. Egyletnek?

„Hát még kérdés? az egylet fennállásának egy évi tartama után!“ Ily hangban nyilvánul a csodálkozás.

De nem kell erősen csodálkozni! Nem első példája volna ez nálunk annak, hogy egyletek alakultak s azután gondolkoztak s

vitatkoztak arról, hogy már most mit kellene csinálni? Rendesen meg van adva a cím s ezzel a működés tárgya is. Meg van aztán az eszme formalitása is: összeülünk, tagok értekezéseket olvasnak fel, olykor-olykor egy-egy előadott tárgy, vagy állítmány felett eszmecsere keletkezik és végre, ha közlőnye van a társulatnak, a dolgozatokat kiadja. Aki ennél többet tud vagy tapasztalt, álljon elé vele; az én ismeretem tovább nem terjed.

Ennyit mi is megtettünk, de többet nem. Mindig fenmarad hát a főkérdés, hogy mitevők legyünk?

Ha meg kellene felelni, eszembe jutna az Ábrahám biztatása, midőn az áldozatra kivitt Izsák azt kérde tőle: „Im hol vagyon a tűz és a fa, de hol vagyon az áldozatra való állat?” — „Az Isten gondot visel . . .” felelé Ábrahám. És hátra tekintvén, „megláta egy szarvánál fogva megakadt kost . . .” Kövessük mi is a pátriárkát és tekintsünk hátra a keresztény vallás történeteiben. Meglátunk ott a többek közt egy hasonló egyeletet, mely azon töprenkedik vala, miképp teljesítse missióját:

«Pünkösöd napja betelvén,
Jeruzsálemben lévén,
Apostolok valának
Egyenlő akarattal!»

(Énekeskönyv.)

Im itt a rejtvény kulcsa: Legyünk mi is egyenlő akarattal.

De, hogy hasznát vehessük, vizsgáljuk meg és tanuljuk ki a nyitját. Első fogás az, hogy akarjunk! Akarat alatt a lélek akaratát, az érzéki ingerek, hajlamok, indulatok, sőt szenvedélyek feletti hatalmát értem, nem pedig azt, a mi a physiologusok és szavakra hallgató psychologusok értelmezése szerint indokoktól, azaz érzéki hajlamoktól és ingerektől determinált cselekvőösztön, mely e szerint nem ok, a mi voltaképpen az igazi akarat, hanem csupán következmény. Ezzel azonban nem mondom, hogy a cselekvény végrehajtására nem szolgálnak indokokul a testi hajlamok stb.. hanem igenis állítom azt, hogy az elhatározás (determinálás) nem az övék. A cselekvésre ugyanis két erő működik, egyfelől a független, a szabad lelki akarata, másfelől az, amit röviden nevezünk idegingereknek. Az ember élete e kettő közti úntalan küzdelem, s a végzés az akaraté, mely vagy enged, vagy ha elég eréllyel működik, részint vagy teljesen bír ellentállani és rajtok győzedelmeskedni. A jóság, az erény abban az ellentállásban, illetőleg diadalban áll, és ez az egyetlen, kétségtelen és kifogástalan elve az erkölcsiségnek. Így legyünk magunkkal és másokkal **egyenlő akarattal.**

Hanem, mint érintém, az akarat több-kevesebb eréllyel működhetik és „gondot viselt az Isten” arról is, hogy segélye, fokozója

legyen a vallásban. Önként következik hát, hogy az, a mire egyenlő akarattal kell törekednünk, a vallás erkölcsi indokainak ismertetése, a vallásos érzelmek sugallása, élesztése és terjesztése.

Mindnyájunk előtt tudva van, hogy az erkölcsi kihágások, vétkek, büntettek korunkban mily ijesztő sokasággal követtetnek el. Alig van egy lapszám, melyben lopás, ölés, rablás, gondatlanságból s gonosz szándékból eredő égések, a feslettségnek különböző, gyakran undorító nemei több-kevesebb, de általában feles számmal ne fordulnának elő. Azt hiszem, nem hibázom, ha valamennyinek alapokát az akaratok gyengeségének, az azokat erősítő valláserkölcsi érzelmek apályának vagy éppen hiányának tulajdonítom és felhívást látok benne, hogy egyének s egyetek foglalkodjanak ama kitűzött feladattal. És ezzel közeledtem a felelethez arra a kérdésre, hogy „mivéők legyünk“.

Ámde „minek“ a hatását a „miként“ biztosíthatja, ha helyesen lesz eltalálva. És vajon, hogy úgy lesz-e, ha más egyetek példájára gyűléseket tartunk és felolvasásokat rendezünk? Véleményem szerint: nem! Hanem biztosabban járunk el és több sikert remélhetünk, ha másnemű egyeteket veszünk mintául. Azokat t. i., a melyeknek tagjai (mint pl. a mértékletességi egyetekéi), a társulat főszmjét felfogják, magokévá teszik, cselekvényeiket, életöket ahoz alkalmazzák és így jó példával járva elől, minden mást, akivel érintkeznek, azzal az eszmével megismerkedtetni, lehető minden módon magukat ahoz alkalmazkodásra reábirni, reábeszélni, sőt őket az egylet tevékery tagjaivá avatni törekedjenek.

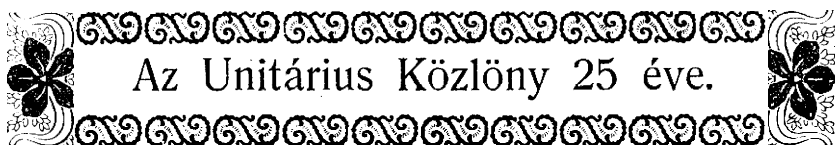
Eszménykép marad-e gondolatom, vagy életbeléphető tény, a jövendő mutatja s legközelebről az kezdheti meg valósítását, ha fő- és fiókegyeteink tagjai lelkesen és hévvel felkarolják, amit kér és reményl

K. Kolozsvárt, sept. 2-án 1887

Dr. Brassai Sámuel.

A Dávid Ferenc-Egylet alapítói: Br. P.-Horváth Kálmán Felsőszuk 600 kor. Brassai Sámuel Kolozsvár 400 kor. Hajós János alapítvány 200 kor. Fekete Gábor Kolozsvár 100 kor. Dr. Bedő Albert Budapest 100 kor. Könyves Kálmán Részvénytárs. Budapest 100 kor. Székely László Torda 100 kor. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor. Reitter Aladárné Kolozsvár 50 kor. 40—40 kor. fizettek: Adámosi Ferenc Désakna, Albert Dénes Kolozsvár, Beczkay Péter Kolozsvár, Bonca Miklós Budapest, Balogh József Kolozsvár, Derzsi Károly Torda, Ferencz József Kolozsvár, Ferenc Józsefné Kolozsvár, Ferencz Zsuzsa Végh M.-né Kolozsvár, Farkas Józsefné Kolozsvár, Fodor Károly pitesti (Románia), Gyöngyösi Béla Ko-

lozsvár, Gyöngyösi Béláné Kolozsvár, Gyulay László Kolozsvár, P. Horváth Gáborné Kolozsvár, Iszlai Márton Kolozsvár, P. Horváth Borbára F.-Zsuk, Jakab István Déva, br. Kemény Gézáne Kolozsvár, Mikó Béla Nagybánya, K. Nagy Béla Szilágykraszna, Pál Ferenc Kolozsvár, Székely Miklós Torda, Szentkirályi Ferenc Gagy, dr. Boros György Kolozsvár (50 K), Deréky Gyuláné br. Györfi Róza Megyaszó, Bedő Dénes Nagyenyed, Daniel Lajos Vargyas; Koronabank Részvénytársaság Kolozsvár (30 korona).

Az Unitárius Közlöny 25 éve.

Szép hosszú idő. Az emberi életben a férfikor, tehát az új felelős élet kezdetét jelenti, ha a gyermekséggel kezdjük. De az Unitárius Közlöny a férfikor tapintatával és komoly mérséklésével lépett föl. Szorosan véve már betöltötte 25 évét, mert a Dávid Ferenc-Egylet értesítője helyett 1887. évi október 6-án indult meg mostani szerény és egyszerű alakjában.

Erejét megmutatta mindjárt az első számokban. Az első (rendkívüli) szám dr. Brassai Sámuel nagyszerű elnöki levelével ékeskedik, melyet a dicsőszentmártoni zsinaton tartott közgyűlésre küldött hozzánk „Lélekben atyámfiához“. Az Egylet eszméjéről és a hozzá kapcsolt óhajtásokról s reményekről is szól.

Ez a Dávid Ferenc-Egylet magna chartája és az Unitárius Közlöny alapítólevele. Mai olvasóink közül aránylag nagyon kevesen látták. Fölékesítettük vele lapunk ezen ünnepi számát. Ma sem mondhatna sem többet, sem kevesebbet, mert a változott viszonyok szerint is „*egyenlő akarattal* kell“ lennünk. Sőt talán még inkább; mint akkor. Olvassuk el a nagy bölcs intéseit és kövessük.

A mai fiókegyletek vezetői érdekes összehasonlítást tehetnek a múlt évi és az 1887. évi jelentések között. A Közlöny 1888. évi folyama ma is értékes cikkeket tartalmaz. A szerkesztőtárs Nagy Lajos tanár és egyh. főjegyző első költeménye: Folyna mindig vígan életünk immár egyházi énekké vált és használatban van. Püspökünk Ferencz József „újévi gondolatai“ közül

most is fülünkbe cseng ez a találó megjegyzés: „a Ker. Magvető“ egyházunkban. úgyszólván, a fiú helyét betöltötte ugyan, de a leány helye még üresen áll. Más szóval, míg amaz tudományos színezetével a műveltebb közönség igényeinek kielégítésére van hivatva, ez a népies iránynak kíván szolgálni s arra fog törekedni, hogy ha az nem juthatott el egyházunk legegyszerűbb családaihoz is, eljuthasson ez s magának ott kedves otthont találjon. A két testvér tehát nemhogy egymással összeütközésbe jőne, hanem ki fogják egymást egészíteni a mi egyházi háztartásunkban s vallásos életünkben.“

Az első számban jelent meg dr. Brassaitól „Egy falusi pap“, vagyis édes apja jellemzése. Ez a kis visszaemlékezés a Brassai életrajzának megbecsülhetlen forrása. Kozma Ferenc „A népnevelést“ ecseteli az ő tömör stílusával. Nagyon sokat mond el a pedagógus és theologus együttérző körütekintésével. Dr. Berde Áron, a néhai egyet. tanár, a pap helyét a nemzetgazdaságban jelöli meg. Hat oldalon egy csomó tudósítás. 16 oldalon olyan nagy gazdagság nem is tudom, hogy fér meg! Így ment ez egész éven át. Legjobbaink sorompóba álltak s ott is maradtak mind e mai napig, vagy a meddig éltek. Csak egy néhány nevet az első évből: Kovácsi Antal, De Gerando Attila, Fanghné—Gyujtó Izabella, Ürmösi Kálmán, Rédiger Géza, Kővári László, Gyöngyösi István, Grátz Mór, Ürmössy Lajos. Költőink közül: Nagy Lajos, Sántha Károly, Murányi Farkas Sándor, Végh Mátyás, Rédiger Géza, Dézsi Mihály.

Azóta mostanig így tartott a munkásság nem lankadó buzgósággal. Szép és jó kis könyvtárrá nőtt immár. Mindenik lapján van valami, ami ma is eljut a szívhez és fölhat az elméhez. Van valami, ami az akaratot jó irányban buzdítja s a szeretetet segítségre, jóttevésre emeli.

A legegyszerűbb emberek „legjobb barátjok“ gyanánt szerették az Unitárius Közlönyt. Művelt urak és urinők mindig találtak benne kedvök szerint valót.

A 25 év alatt együtt szaporodtak az írók és az olvasók. Év szerint éppen 25 száz, de 20 száz olvasónk már több év óta van. De ez csak azt a kisebb számot jelenti, amely könyveinkben föl van jegyezve, mint egyleti tag vagy előfizető. Olvasó kétszerte több van.

Hisszük, hogy még több is lesz, mert az egyleti, egyházi, vallási, erkölcsi és társadalmi életnek olyan szószólóra, amilyen az Unitárius Közlöny, minden háznál szüksége van.

Hát az sajnos, hogy még nem minden unitárius házhoz fogadták be. Sajnos, hogy a mí művelt embereink és értelmes, okos, tanulni szerető székelyeink még mindig nem jöttek rá, hogy nekik egy ilyen lelki táplálékra éppen olyan nagy szükségük van, mint az izletes gyümölcsre, vagy mint az illatos virágra.

A régi olvasók annyi szépet, annyi hizelgőt mondtak el az Unitárius Közlönyről az eltelt hosszú idő alatt, hogy ezuttal talán mindenik olvasó teljesíteni fogja a Brassai bácsi intését: a társulat főszemjét felfogják, magokévá teszik, *minden mást, akivel érintkeznek, azzal az eszmével megismertetni, lehető módon magukat ahhoz alkalmazkodásra reábirni, reábeszélni, sőt őket az egylet tevékeny tagjaivá avatni törekedjenek.*

Az Unitárius Közlöny régi, kipróbált dolgozótársainak átadjuk a szót, köszönjük a kedves megemlékezést és a sok jó biztatást.

Egy negyedszázad.

Huszonöt éve, hogy az „Unitárius Közlöny“ pályafutását megkezdette. „Ujévi gondolatok“ című cikkemmel indult útjára. Hadd legyen általam üdvözölve most is pályafutásának második negyedszázada kezdetén.

Nem fogom agyondicsérni, hogy egy negyedszázad alatt minő eredményeket ért el! Mennyiben emelte és fejlesztette egyházunkban a valláserkölcsi életet, amit célul maga elébe tűzött? S ezen kívül is mennyire folyt be a testvéri szeretet ápolására, mely minden vallásnak legfőbb feladata és minden egyháznak elsőrendű kötelessége, ha igényt tart a keresztyén elnevezésre? Mindezekre én nem terjeszkedem ki s nem veszem e kérdéseket szorosabb vizsgálat és elbírálás alá. Legyen elég ennyit mondanom s ezt teljes meggyőződésből mondom, hogy az „Unitárius Közlöny“ a lefolyt negyedszázad alatt tisztességgel és becsülettel megállotta helyét s a mi viszonyaink között a legjobb igyekezettel megfelelt elhivatásának. Méltó testvére volt, a minék már születéskor elneveztem volt, közel félszázados „Keresztyén Magvetőnk“-nek, a mely ma nem egy írónak szolgál kutfőül munkájához. Külön háztartásunk

levén, nem ütközhetek össze egymással; sőt segítségükre lehetnek egymásnak, amaz a magasabb igényeket igyekeztvén kielégíteni irodalmi munkásságával, ez a népet kívánván szolgálni s megnyerni az irodalomnak, az olvasásnak s ez által a műveltségnek. És ez jóformán sikerült is. Az „Unitárius Közlöny“ olvasói évről-évre szaporodtak, szaporodtak munkásai is s remélem, hogy hova-tovább még inkább fognak szaporodni.

De nem folytatom tovább, mert könnyen abba a hibába esem, a mit kerülni akartam, hogy dicsérettel halmozzam el az „Unitarius Közlöny“-t. Ennyit azonban el kellett mondanom már csak a magam igazolásáért is; mert különben mi értelme lenne a lapunk második negyedszázados pályafutásának kezdetén ez üdvözlőtemnek? Pedig ezt annyival szükségesebbnek láttam, mivel ezzel az üdvözlővel szeretném fokozni munkásainak szintjét, mint olvasóinak kitartását, igyekezetét, s az „Unitárius Közlöny“ iránti figyelmét és szeretetét.

Igen; az eddig elért eredmény és siker szolgáljon további buzdításul mindnyájunknak megtenni ez egyházi, a vallás-erkölcsi élet ápolására rendelt lapunk érdekében mindazt, amit kiki a maga körében megtehet. „Nem hogy inmmár a célt elértem volna, hanem igyekszem, hogy azt elérjem — mondja a nagy apostol. Azon elismerés után, aminek fentebb kifejezést adtam, én is azt mondom, hogy bizony még távol vagyunk attól, hogy az eddig elért eredményekkel meg legyünk elégedve. Sok van még, amit kívánhatunk és kívánunk is kell, hogy az „Unitárius Közlöny“-t arra színvonalra emeljük, amelyen az a legszigorubb bírálatot is kiállja és minden szükségét kielégítsen. Ezért a kinek Isten lelkét szép gondolatok és nemes érzelmek meleg ágyává tette azoknak közlésére és kifejezésére is tehetséget adott, sorakozzék a lap írói közé, járuljon hozzá munkásságával népünk kebelében a vallás-erkölcsi élet iránti fogékonyság ápolásához. Mert soha erre nagyobb szükség nem volt, mint napjainkban, amidőn — sajnos — az irodalom mezéjén is annyi gaz és burján terem, hogy a nép egy része csak ehez jutván hozzá és ezzel táplálkozván, elveszti a jó, a szép, a nemes iránti vágyát és izlését is. Valóban, nem tudunk elég olvasmányról gondoskodni népünk számára, amelyekkel azoknak a gombamódra termő sok rossz és rosszra csábító olvasmánynak hatását ellensúlyozzuk. De még azzal az irodalommal szemben is fel kell, hogy vegyük a harcot, amely vallás és Isten nélkül akarja műveltséghez juttatni a népet. Pedig örök igazság marad az, hogy „minden bölcsességnek kezdete az Istennek félelme“. Megkísérelték azt már nem egyszer, hogy a világot Isten nélkül hagyják s az emberek kebeléből kiirtsák az Istenben való hitet. Államot is próbáltak így szervezni. De csakhamar belátták, hogy talán könnyebb

lenne a nap nélkül megélni, mint Isten nélkül s nincs olyan bölcselmi vagy erkölcsi rendszer, mely a vallást pótolhatná s az Istenben való hitet nélkülözhetővé tenné. Tehát nem pusztán a felekezeti érdek, hanem ami ennél még nagyobb, az emberiség közművelődési érdeke parancsolja a vallásos irodalom fejlesztését. S miután hiába vannak ennek munkásai, ha nincsenek terjesztői is, legyen szabad remélenem, amint ezt szintén már fennebb kifejeztem, hogy „Unitárius Közlöny“-ünknek is pártolói, támogatói és előfizetői a második negyedszázadra még jóval megszorodnak, hogy ahhoz képest tartalomában és terjedelemben is annál nagyobb munkásságot fejthessen ki célja: a valláserkölcsei élet ápolásában, népünknek e sziklaszilárd alapon mivélésére.

Adja Isten, hogy úgy legyen. Én egyuttal boldog új évet kívánok most is, mint 25 évvel ezelőtt, az Unitárius Közlöny t. olvasóinak.

Ferencz József.

Dávid Ferenc-Egylet és az Unitárius Közlöny.

A tisztelt szerkesztő ur felkért pár sort írni az „Unitárius Közlöny“ januári számába, az „Unitárius Közlöny“ fennállásának 25-ik évfordulója alkalmából.

Tekintettel a közöttünk fennálló tartós, jó viszonyra, azt nem tagadhattam meg, ámbár az én magas korom és azzal járó fogyatkozásaim miatt, nem haladhatok a mai korrallal, melynek lobogóján az van írva: „Előre“... Az nem az én hivatásom, hanem a nálamnál tehetségesebb s nagyobb erővel bíró mostani nemzedéké.

Hálás köszönettel tartozunk mindazoknak, kik a „Dávid Ferenc-Egylet“-et megalakították s annak előremenetelére közreműködtek és működnek lankadatlanul, mert ezen egylet vezette s vezeti a vallásos életet a társadalomba és terjeszti jó hatásait felolvasó estélyein. Melyek által alkalmat nyújt a barátságos összejövetelre és közelebb hozza az egyéneket egymáshoz gondolatban, érzésben és nem ritkán, ami igazán igen szép más felekezetbeliekkel, kik velünk, unitáriusokkal rokonszenveznek. Megértvén azt, hogy nincs ok az idegenkedésre, mert minden vallásfelekezetével, ha eltérő is a dogmája, alapja egy *a tiszta erkölcs*, melyben vallásos felfogásom szerint gyökerezik mindazon jó, mely az embert igazán *emberré* teszi.

Felekezeti különbség nélkül az emberszeretet, az elhagyottak gyámolítása, a csüggedők vigasztalása, szóval a jótékonyság gyakorlása végett alapult meg a „Dávid Ferenc-Egylet“ és annak szellemében működött s működik, úgy annak hivatalos lapja, az „Uni-

tárus Közlöny“ is, ezért méltó és szükséges annak fennállása és méltó a legmelegebb pártfogásra.

Ne sajnálják filléreiket ezen egylettől és annak közlönýtől, mely 25 éven át a valláserkölcsei élet szolgálatában hirdette a szeretetet s ezzel együtt igyekezett terjeszteni a tiszta erkölcsöt, mely egyedül alapja az emberiség fennállásának és boldogságának s Istenországja eljövételének.

Ezeket megszívvelve békesség és boldogság az olvasónak az új évben.

Budapest, 1911. dec. 17.

Id. Daniel Gábor, tiszt. főgondnok.

Huszonöt év!

Ha az ifjú — előre tekintve — 25 évi munkát ígér magának, azt az alkotások és sikerek gazdag korszakának rajzolja meg tettevágyó lelkesedése és a nehézségeket átszárnyaló képzelődése, S általában úgy is van, hogy a férfikornak ez a szaka hivatott a legtermékenyebb munkásságra. Szervezetünk rugalmassága, idegrendszerünk acélzata itt bírja meg a legnagyobb és legtartósabb teherpróbát. Minden szépre, jóra és nemesre törő lelkesedésünk itt halmozza fel a tervezések zsongó raját és a végrehajtás gyors egymásutánját. Lankadás nélkül végezzük a mátszó ízzel vággal nézünk a holnap elé, mely közelebb hozza a célt s ezzel a jutalmat, elismerést, dicsőséget. A képzelem szárnyain magasra emelkednek vágyaink, valószínűleg köpenyét öltik reményeink s a való élet hétköznapisága fölött szemet hunyva, álomképek varázsát látjuk elterülni körülöttünk. S mind ami szép az életben, elbűvölő a nagyvilágban, hatványozva tükröződik vissza lelkünkben s hangulatteljes vitorlák alatt evezünk a nagy látatlanba.

Igy vagyunk a szárnycsattogással induló 25 év kezdetén...

S ha ennek végén megpihenve visszatekintünk?!...

Nyugodt pillantásunk kevésbé jár a magasban. A sűrke látkör vonalai nem csapnak át a végtelenbe s a bejárt utak göröngyei is megjelennek tekintetünk előtt. Meg a szakadékok és ingoványok, melyeket csak megkerüléssel hagyhattunk hátra. A hírnév és dicsőség csalóka fénye oszladóban s alatta szirtek emelkedése állja útját az előre törtetőnek. Látjuk, hogy a verejtékkal művelt barázdák kalászhai mily gyakran estek jégvihar áldozataivá s a virágmezőn szorgoskodó méhek lábairól miként mosta le a himport záporosó.

Látjuk, hogy a való élet mennyire különbözik az ábránd-

világtól s a reménység légvárai miként omlanak egymásután össze. Hogy lépteinket, ha előre kiszámítjuk is, ha erőnket minden vállalkozásnál gondosan mérlegeljük is, mennyi munka és fáradság vész el gyümölcsözetlenül s mennyi csalódás váltja fel az emberekben előlegezett bizalmunkat. Méltánylás és elismerés mily ritkán kíséri a becsületes törekvést s hála az önzetlen jótéteményt.

Huszonöt év bőven elég volna ilyen élettapasztalatokra is.

De az élet elszomorító és kegyetlen ajándéka lenne a gondviselésnek, ha csupán ilyen tanulságokra nyujtana alkalmat.

Szerencsénkre vannak ennél vigasztalóbbak is.

A nemes törekvés és kitaró munka még sem vesztet egészen kárba. S ha itt-ott parányi eredmény marad is nyomában, már ez is érdem és jutalom a tétlenül töltött étellel szemben.

Az „Unitárius Közlöny“-t nemes intenció és tetterre kész akarat indította útnak s 25 év alatt tisztult erkölcsi tartalommal és választékos irodalmi izléssel szolgálta az egyházas szellem és valláserkölcsei élet nagybecsü érdekeit s létrehozó, irányító és fentartó tényezője lett hasznos egyháztársadalmi szervezeteinknek. Elég, ha rámutatunk a „*Dávid Ferenc-egylet*“ és „*Unitárius lelkész-kör*“-re és a *vasárnapi iskolázásra*, amelyek nagyrészt az ő lankadatlan agitációjának eredményei.

Ez érdemek előtt, 25 évi kitaró munkásságért, elismeréssel kell meghajolnunk. Ha egyebet nem adhatunk, ezt az erkölcsi jutalmat szívből nyujtjuk dr. Boros Györgynek.

Kozma Ferenc.

Aldja meg az Isten!

(Az Unitárius Közlöny 25 éves jubileuma alkalmából.)

Aldja meg az Isten, aki alig várja,
Hogy ekét akasszon a föld ugarába
S magot hintvén, járat karcsu boronát . . .
Aldja meg az Isten, ki szivek mélyére
Kullatja lelkének szűz aranyporát.

Aldja meg az Isten, ezerszer megáldja,
Aki sziveket gyűjt szép testvéri láncba,
Hogy legyen egy szándék és egy akarat . . .
Aldja meg az Isten, aki serkent jóra
S a hitetleneknek eget mutogat.

Áldja meg Isten, ki könnyein néz széjjel
S megosztja ruháját sorsverte szegénnyel,
Hogy lássa örömét, vidám mosolyát . . .
Áldja meg az Isten, ki szegény gazdagnak
Betűsorokból szab melegebb ruhát.

... Másnak látom, másnak ezt a szép országot,
Mikor a sziveken kigyulnak a lángok
S világos elmével szólal meg a nép . . .
Másnak látom, másnak az én szent egyházam,
Hogyha nem feledi senki Istenét.

Már huszonöt éve van utban a Közlöny,
Hogy gyomokat irtson, ültessen, öntözzön
Virágos kertedben : vallás és haza.
Azóta hány fészek, hány kicsi hajlék lett
A jóság, szeretet ékes temploma ! . . .

Áldja meg az Isten, kinek gondja rajta,
S aki kezeit a nép üterén tartja,
Látja lelkét s tudja panaszos sorát . . .
Szerkesztőnkéről szólván, elcsitul az ének,
A huszonöt évről legnagyobb dicséret :
A választott uton csak tovább, tovább !

Tarcsafalvi Albert.

Az „Unitárius Közlöny“ olvasóihoz.

Adakozzunk a D. F. E. javára, bizonyosan jó helyre megy az.
Az igaz, hogy rossz időket élünk, nehéz a megélhetés és
akinek nagyobb családjá van, csak nagy gonddal és fáradtsággal
tudja beosztani, amibe a legegyszerűbb háztartás és a gyermekek-
nek neveltetése, taníttatása kerül.

Mégis az emberek azt kívánják, hogy még másra is áldozzunk.

Éhes embertől hiába vársz kenyeret, mikor neki is csak annyi van, mivel saját éhségét is csak nehezen tudja kielégíteni: mondják.

De uraim, az ember szellemi életet is él, és aki nem akarja, hogy csak vegetatív életet éljen, mint az állatok, ennek is meg kell szerezze szükségleteit.

Azon egyénekhez szólok, kik a mi gyülekezetünkben módosabbak.

Lapunk az Unitárius Közlöny huszonöt éves fennállásának idejét érjük el ez évvel. Mily szép, magunk előtt is felemelő cselekedet lenne az, ha emlékézt az által tudnók megünnepelni, hogy oly összeget biztosítanánk, mely felerészben e lapnak jelen alakjában és mostani árában megjelenését hosszú időre biztosítaná, más felerésze a mindig meglévő nyomorúság enyhítésére szolgálna.

Ez által nemcsak magunknak szerezünk gyönyörűséget, de még inkább azoknak — a nagyobb résznek — az igazán szegényeknek javára szolgálna az, kiknek e lap nemcsak mulattatására, hanem lelki szükségleteik kielégítésére, vallásosságuk erősítésére és erkölcsi életük gyarapítására is szükséges.

Lám, mily nemes feladat megvalósítására törekszünk!

S mily eszközökkel?

Egészítsék ki azok, kiknek már alapítványuk van azt, ez év folyamán száz koronára, akiknek nincsen, lépjenek száz koronás alapítótagokká, ha így százan lennének, kik alapítványt tennének, vagy alapítványukat száz koronára kipótolnák, meglenne ez évben a 10.000 korona, mit összehozni kívánnánk.

Az igaz, hogy kevesen vagyunk és nem vagyunk gazdagok, de meg volt bennünk minden időben a vallásunkérti áldozatkészség is. Én nem tudom elképzelni, hogy a hetvenhatezer unitárius ember közül ne akadjon száz olyan, ki ezen áldozatot — tekintve a nemes célt — meg ne hozná.

Azon reményben, hogy lesznek olyanok, végzem e sorokat.

Petrichevich Horváth Kálmán.

Az unitárius egyház alkotmányjogi helyzete.

Minden mivel unitárius embernek tudnia kell, hogy Magyarországon milyen törvényes intézkedések biztosítják az unitárius egyház fennállását. Erre a kérdésre még senki sem adott olyan részletes, tiszta és hű feleletet, mint *Fekete Gábor*, egyházunknak egyik érdemes főgondnoka. Kitünő tanulmányát a Dávid Ferencz Egylet könyvébe írta, melynek címe: *Az unitárius vallás Dávid Ferencz korában és azután*. Ebből a terjedelmes dolgozathoz közöl-

jük azt a fejezetet, amely törvények és rendeletek alapján kimutatja, hogy az unitáriusok milyen jogokat élveznek most. Jó ezt tudni mindenkinek, még a nem unitáriusoknak is.

A magyarországi Unitárius Egyházat megillető főbb jogok a következők:

1. A többi bevett keresztény vallásfelekezetekkel tökéletesen *egyenlő szabadságot és viszonyosságot élvez* (1848 : 20-ik, 1868 : 43-ik, 1868 : 53. t.-c. és az 1895 : 43. t.-c. 6. §).

2. Az országban bár hol, egyházi szertartása szerint istentiszteletet tarthat, templomot, tornyot építhet, egyházközséget alakíthat, leányegyházakat anyaegyházakká s viszont átalakíthat. Jelenleg azonban a lelkészi jövedelem állami kiegészítéséről szóló törvény rendelkezéseire tekintettel, új lelkészi állás felállítását az egyház előterjesztésére, a vallás és közoktatásügyi miniszter ismeri el indokoltnak (1868 : 53. t.-c. 24. §, 1898 : 14. t.-c. 2—3. §).

3. A lelkészek hivatásukat a hadseregnél s minden állami, törvényhatósági, községi közintézetben s kórházakban szabadon látogathatják, vallásoktatásban s mindennemű lelkészi szolgálatban részesíthetik s lelki szükségleteikről gondoskodnak (1868. évi 53. t.-c. 21. §).

4. Önkormányzati jogánál fogva közhatósági jelleggel bíró jogi személyiséggel van felruházva. Törvényalkotási joggal bír. Törvényeit az egyházi fő, illetve zsinati főtanácsi gyűlésein hozza. Törvényei szerint alkotmányos szervezettel bír, melyben a világi elem túlsúlya biztosítva van. Főtanácsi gyűlései tartásában teljes önkormányzati joggal bír. Azon államkormányzati képviselő nem vesz részt. Jegyzőkönyveit s határozatait állami felsőbb jóváhagyásra felterjesztenie nem kell. Csak a püspök választása jelentendő be Ő Felsőségéhez legfőbb felügyeleti jogából kifolyóan jóváhagyás végett. Kormányzatát a főtanácsokon kívül évközben az egyházi képviselő tanácsi gyűlések által gyakorolja. Alsóbb gyűlései a köri és keblitanácsi gyűlések. Egyházi szervei a püspök, esperesek és lelkészek; világi szervei a főgondnokok, köri felügyelő és egyházkebli gondnokok és az egyházi tanácsosok, kik meghatározott számban úgy az egyházi, mint a világi tagok közül választatnak.

5. Fegyelmi joghatóságot gyakorol saját fegyelmi törvényei alapján. Határozatait, a mennyiben anyagi kényszer alkalmazása szükséges, közigazgatási hatóság útján hajtja végre, mert e jog csak az államhatalmat illeti meg, annak vizsgálása mellett, hogy az illető egyházi határozatot, az illetékes hatóság saját hatáskörében hozta-e meg.

6. A püspök és esperesek az egyházközségeket szabadon vizsgálhatják.

7. A hívek vallásoktatása az egyház joga és kötelessége.

Elemi iskolákat, gimnáziumokat, papképző felsőbb theologiai intézetet állíthat és tart fenn s azok nevelési ügyeit az állami törvények rendelkezéseinek figyelemben tartásával maga önállóan intézi (1868: 38., 1883. 30.). Ezek tekintetében a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter gyakorolja a felség legfőbb felügyeleti jogát.

8. Az egyház hiveit egyházi és iskolai szükségleteinek fedezése céljából hozzájárulásra hívhatja fel. Egyházi adó csak közgazgatási uton, a hatóság segélyével hajtható fel.

9. Ingó és ingatlanokat szerezhethet és elidegeníthet, örökséget, hagyományt, alapítványt elfogadhat és birtokba vehet. Alapítványai felett a felség legfőbb felügyeleti jogot gyakorol épen úgy, mint az iskolák felett. Az Appr. Const. I. R. 1. Cim, 1. és 2. cikk, az I. R. 5. C., 4. cikk, az I. R. 6. C. 2. cikk. a Leopoldinum diploma 2. pontja és az 1791. évi LIV. t.-c. szerint ugyanis a bevett egyházak önkormányzati szabadsága biztosítottván, ezek szerint ezen egyházak magánjogi kötelezettségi képességgel bírnak, ingó és ingatlan javakat szerezhetnek, örökölhetnek, birtokolhatnak, amelyek általuk testületileg kezeltetnek, templomot, tornyot, iskolát (fő- és középiskolát is) alapíthatnak s a szükséges telket és anyagot megszerezhetik; a kegyes alapítványokat illetőleg pedig az 1791. évi LV. t.-c. szerint biztosítottak, hogy azokat az alapító óhajához és szándékához képest kezeltetik, — épségben maradván a felség felügyeleti joga. Ezeket az 1848: XX., 1868. évi XLIII. t.-cikk 14. §-a, az 1895. évi XLIII. t.-c. 6. §. megerősítették.

10. A mely község vagy város valamely bevett vallásfelekezethez házi pénztárából segélyt ad, az ottani unitárius egyház is arányos segélyt igényelhet (1868: 53. t.-cikk 23. §); ugyanígy, ha azon községben fennálló felekezeti iskolát segélyez a község s ugyanott unitárius felekezeti iskola is van. 1868. évi 22. t.-c. 123., 126. és 130. §.

Osztatlan közös helyek felosztása esetén úgy a pap, mint az iskolamester a törvényben irt jutalékban részesítettik.

11. Egyházi és iskolai szükségleteinek, az 1848. évi 20. t.-c. alapján az állampénztárból fedezésére törvényes igényvel bír.

Megfelelően részesül is az 1898. évi 14. t.-cikk és az 1909. évi 13-ik t.-cikk alapján a lelkészi jövedelem kiegészítésében s az 1898. évi 14. t.-c. 21. §-a kifejezést ad annak, hogy eme törvény csak a lelkészi kongrua kiegészítését célozza s önként következik, hogy az állam a pénzügyi helyzetéhez képest továbbra is feladatúl tekintti a fejlődő méltányos igényekhez képest a bevett vallásfelekezeteket egyházi és iskolai szükségleteiknek kielégítésében támogatni, miért is e törvény az állami költségvetésben külön címek és rovatok alatt a bevett vallásfelekezetek részére felvétetni szokott mindennemű egyházi és iskolai segélyeket érintetlenül hagyta.

Az unitárius egyház részesül is arányos egyházi és iskolai állami segélyben a költségvetések alapján s kilátása lehet arra is, hogy eme segélyei külön törvénnyel intézményesen állandó biztosítékot fognak nyerni.

12. A felekezeti iskolák tanítói és tanítónői fizetésének és kor-pótlékának kiegészítéséről rendelkezik továbbá az 1893. évi 26. t.-c.; a népiskolai tanítók nyugdíjáról, özvegyeik és árváik ellátásáról az 1875. évi 32. és 1891. évi 43. t.-c. és a felekezeti tanároknak az országos nyugdíjintézetbe felvételéről az 1894. évi 27. t.-c., a melyek az unitárius egyház alkalmazottait is megfelelő figyelemben részesítik.

13. Vallásos könyveket, folyóiratokat adhat ki a sajtótörvények figyelemben tartása mellett.

14. Az unitárius egyház részére az 1885. évi VII. t.-c. 4. §-a a magyar főrendiházban is képviselőt biztosított. A magyarországi unitárius egyház hivatalában idősebb elnöke ugyanis — püspök, főgondnok — a magyar főrendiháznak hivatalánál fogva tagja.

A fennebb főbb vonásokban ismertetett országos törvények az unitárius vallásnak a többi bevett keresztény vallásokkal teljes jogegyenlőséget biztosítanak. Az egyház alkotmányos önkormányzati önállósággal és függetlenséggel bír, ami által szabad mozgása s fejlődése lehetővé van téve. A magyar törvényhozás ezáltal elismerte és méltányolta azokat a hazafias önfeláldozó szolgálatokat, amelyeket a magyarországi unitárius egyház a magyar alkotmányosságnak, a nemzeti nevelésügynek, a közművelődésnek és a valláserkölcsei érdekeknek évszázadokon át teljesített. Ezen törvények védelme alatt a magyarországi unitárius egyház most már szabadon lobogtatja a lelkiismereti szabadság s a szabad vizsgálódás fátyláját s jövőben is jelentős közhasznú szolgálatokat tehet a magyar nemzeti érdekeknek és a szabadelvű haladásnak.

Fekete Gábor.

A szerkesztő asztaláról.

A szerkesztő szerepe a lehető legfurcsább szerep. Azoknak, akik a sajtóra nagyhatalmi jogai és ereje miatt támaszkodnak, a szerkesztői jogok fegyvert jelentenek, mellyel abban a pillanatban lehet sujtani, vágni és vért ontani, amelyben éppen tetszik. A sajtótörvény büntet is, de véd is, csak kellő ügyesség kell hozzá. Az a lap, amely a vallás szent birodalmában vitézkedik, már megindulásakor hüvelyébe teszi kardját, mert engedelmeskedni kell a Jézus parancsának. A vallás és az erkölcs szerint azok a legerősebbek, akik legjobban tudnak engedelmeskedni e két bíró parancsainak.

Nyílt levél

dr. Boros Györgyhöz.

Kedves barátom!

Fogadd a budapesti Dávid Ferenc-Egylet tagjainak legőszintébb üdvözlését, becses lapodnak 25 éves jubileuma alkalmából.

A felekezeti lapoknak, épp mint az erős pártpolitikai sajtónak, nem kis hátrányuk az, hogy rendszerint egyoldalú elfogultsággal és türelmetlen szenvedélyességgel úgy hirdetik saját ígéiket, mint az abszolút igazság megmásíthatlan törvényeit. Pedig nekünk, véges értelmű halandóknak csakis az a lelki vágy adatott meg, hogy törekedjünk teljes szellemi erőnkéből keresni, kutatni az igazság útait. Krisztus urunk is arra intette tanítványait: „Keressétek az igazságot, hogy szabadokká lehessetek!”

Az emberiségnek az igazság utáni törekvése teremtette meg a protestantizmust is. S a vallásos eszmék további küzdelméből született meg az unitárizmus.

És az igazság keresésének harca tovább foly szüntelen . . . S e küzdelemben minket, unitáriusokul vezérszerep illet meg!

Ezért van szükségünk a szószékeken felvilágosult szellemű, szent lelkesedéstől insprált egyházi szónokokra, s ezért kell nekünk fejlett theologiai irodalom és eszmékben gazdag időszaki sajtó, mely hitéletünket vezetni, irányítani legyen képes.

Az „Unitárius Közlöny“ 25 éves pályafutása alatt, oly vallás-erkölcsi alapon álló lapnak bizonyult be, mely nemcsak egyházunk tagjainak, de mindazoknak egyaránt kivívta elismerését és teljes becsülését, kik a kereszténység megalapítójának fenséges szellemi hagyományait, a hitet, a szeretetet, valamint az örök haladást, mint az igazság keresésének nagy eszméjét, az emberi lélek legdrágább kincseinek tekintik.

A betű ő! — mondja az Irás. Az „Unitárius Közlöny“ olvasói pedig elmondhatják, hogy a betű — éltet! Az oly lap betűi, melyek a szív legnemesebb érzelmeit tolmácsolják, melyek új erőt, üde fényt és szellemi táplálékot adnak a léleknek s merész szárnyakat az eszméknek, az ily lap betűi valóban magas kulturmissziót teljesítenek! Az ily lap megérdemli a legszélesebb körű támogatását az olvasóknak!

Hogyne vennénk hát részt, mi budapestiek is, teljes lelki örömmel az Unitárius Közlöny ünneplésében.

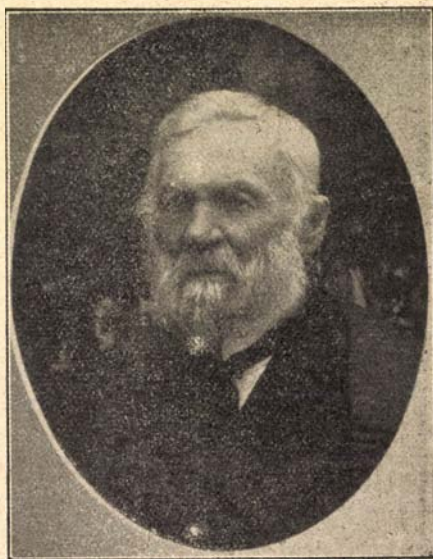
Ürmössy Miklós.

Csegezy László.

— Szül. 1821. meghalt 1911. november. —

Ma még sokan vannak közöttünk, akik egyházunknak négy egyszabásu és egykoru jeles férfiát ismerték és tisztelték. Csegezy Lászlóról, Daniel Gáborról, Kovácsi Antalról és Kőváry Lászlóról van szó. Mindenik középtermetű, széles vállu, széles homloku és acélozott izmu ember volt. Mindenik a munkában találta legfőbb élvezetét, mindenik szeretett tanulni, sokat tudott és tájékozva volt a kisebb és nagyobb világ folyásáról. Mindenik író, mindenik filozófus és mindenik ízig-vérig erős unitárius. Kovácsi tartotta magát legerősebbnek, következőleg soha sem törődött

magával és egészségével. 72 éves korában egy pár hét alatt áldozatául esett egy heves tüdőgyulladásnak. Kőváry László túlhaladta a 80-at és csaknem élete utolsó hónapjáig állandóan dolgozott. Ő volt a legtermékenyebb író és kiadó. Csegezy László bevárta a 90 évet, de távolról sem gondolta, hogy immár elvégzetett. Élete 90-ik évében még prédikált bágyoni híveinek. Daniel Gábor tiszt. főgondnok helyett beszél az Unitárius Közlöny ezen számában megjelenő, diktált, de sajátkezüleg aláírt cikke. Ő még nem tágit, ő még ma is elmélkedik, kíséri a világ, s főleg egyháza folyását.

Ezt a négy nagy férfit már csak azért is tűzetesebb tanulmány tárgyává kellene tenni, mivel ők voltak a Brassai első tanítványai. Köztük megtaláljuk a humanus ember remekét Kovácsiban, a praktikus nemzetgazdászt Kőváryban, az egyházfenntartó unitárius nemes ősi typusát Danielben és a csöndre vágó, elmerengő filozófust Csegezyben.

Ezuttal Csegezy Lászlót mutatjuk be olvasóinknak képen

és egy pár vonásban.* Csak most egy hónapja hunyta le szemét, kérte a csendességet, hogy gondolkozhassék és pihenhessen. Magában akart elmélkedni régen elmúlt ifjúkori dolgokról, a melyek inkább szomorúak voltak, de mégis jól esett lelkének, hogy ott szállonghat ágról-ágra, ahol még a virág nyílt. Ott feledte magát a lélek virágos fáí között, a bölcsék berkeiben, a nagy szellemek seregében, kiknek szárnya legyintését olykor mi is halljuk, amikor a bérc élén látjuk az elhomályosuló napot és megijedünk, hogy sötétben maradunk, ha teljesen lehanyatlanak.

Csegezy László a négy közül legkevésbé gondoskodott arról, hogy ha napja lehanyatlik, a csillagok föltünjenek. Szellemi örökösei az egykori tanítványok csak kezdők voltak Kevéssé tudták megérlelni a lelkéből átvett csirákat. Hívei olyan közel voltak hozzá, hogy e miatt nem tudták megtalálni azt a pontot, ahonnan teljesen átlehetett tekinteni az ő bölcs lelke képeit. Talán ő sem egészen akarta. Talán ő is némi homályt hagyott maga körül. Hej pedig mennyire szerette a szószékét, a templomot. Talán leginkább szeretett volna ott lakni az ur pitvarában, mint Sámuel, ha Annája, az ő szeretett hitestársa is vele maradhatott volna.

De a Csegezy László élete mindamellet is nemcsak érdekes: értékes élet is volt. Kolozsvárt kezdette a Kriza János oldala mellett, mint segédpap. Öt évig szolgálta a kolozsvári nagy gyülekezetet, épülve és építve. A Kriza lelke rokonszenvvel karolta föl a nagytehetségű segítőt, a Brassai szeretete tovább vezette az élet és a megélhetés útjain. 1847-ben a Firtos alá került, a jó székelyek közé, Martonosba papnak. A tüzesvérű Gálffy testvérek baráti szeretettel vették körül s a vége az lett, hogy a függetlenségi harcba belekerült Csegezy is. Sokszor nagyon közel járt a halál árnyékához.

1850-től kezdve ismét Aranyosszéken, az ő hazájában volt először Várfalván pap (1850—57), azután Tordán gimn. tanár (1857—1864.), s azután 1864—1911-ig állandóan szülőfalujában, Bágyonban mint pap.

Az emberekkel keveset törődött, mert azzal tartott, hogy mindenki eligazítja a maga dolgát valahogy, de szívében jó, szeretői tudó és igen kedves ember volt mindig. Barátai és ismerői nagyra becsülték s meg is érdemelte, mint klasszikus műveltségű elme, mint jószívű, de takarékos gazda, mint vallásos érzésű bölcs pátriárka. Őszinte tiszteletünk koszorúzza emlékét.

B. Gy.

* Balázs András ifjú lelkész a néhaitól nyert életrajzi adatokat az Unitár. Egyház V. 12 számában gondosan összeállította, de jellemzésére még sokat eltudnának mondani hívei, volt tanítványai és barátai Megérdemelnél!

NŐK VILÁGA.

Az „Unitárius Közlöny“ 25 éves fennállása alkalmából meg kell emlékeznünk a 15 év előtt megalapított „Nők Világa“ rovatáról is, mely egy ideig mint külön melléklet szerepelt.

Különös, hogy a milyen keserűen és bizalmatlanul nézzük mi asszonyok napi lapjainkban „az asszonymak“ szánt rovatot, különösen, ha az „a gyermeknek“ szóló rovat után következik s világosan fejezi ki a szerkesztőség azon nézetét, hogy valamint a gyerekek, úgy az asszony eszéhez mérten is külön dolgokat kell feltálatlani; — ugyanolyan meleg megértéssel és rokonszenvvel vettük unitárius lapunkban a „Nők Világa“ rovatot.

Tudja az Isten ez előttünk nem azt jelenti, hogy ime „az asszonymak“ könnyebben érthető és primitivebb irodalom kell, hanem hogy a női nemnek *más* a lelki világa . . . talán fantasztikusabb, talán poétikusabb, érzékenyebb vagy melancholikusabb — szóval *más*, de nem alacsonyabb, nem primitivebb a férfiénál. És nagyon természetes, hogy ha e világ *más*, akkor jól esik, sőt szükséges számára egy külön rovat, melyben nem neki adnak be valamit, hanem az ő szelleme, a női lélek temérdek változata és vonása nyilatkozik meg.

Hogy az unitarizmus és vele együtt a mi kedves Szerkesztőnk így gondolkodik, az természetes. Az unitarizmus a keresztényiségben sem a lenyüggőzt, a zsarnokságot látja, mely vasmarokkal hajtja a dogmatizmus rabságába a lelkeket, hanem a felszabadítót, a szabadságra nevelőt, a felemelőt, mely férfit és asszonyt egyforma emberségre nevel s a különbségeket csak azért ápolja, hogy azok egymást bölcsen kiegészítsék, nem pedig, hogy egyik a másikat jogtalanul lenyüggözze. Ezért nem sért bennünket egy cseppet sem, hogy a mi lapunkban igenis külön rovata van a nők világának. Sőt! Mi sulyt fektetünk és büszkék vagyunk arra, hogy minket az egyházi irodalomból, a Dávid Ferenc-Egylet működési köréből, az unitárius irodalom műveléséből *ki nem zárnak*, hanem inkább tért nyitnak arra, hogy a mi külön lelki tulajdonságainkat — *mint külön világot* — ezen működési körökbe belevigyük.

Óriási tévedés azt hinni, hogy a nők mindig csak a „jogaik“ért kívánják az egyenrangusítást, tehát „kapni“ akarnak. Világért sem! *Vinni* és *adni* szeretnénk a köznek, még pedig éppen az ő külön, nőies vonásokkal telt lelkükből, ebből a *más* világnézetből, melynek — szintén Istentől származva, Isten által adva — éppen úgy meg van a helye és joga a nagy mindenségben, mint a férfias

tulajdonságoknak, egymagukban véve *egészet* nem alkothatnak. A mi érdekünk tehát éppen az, hogy ezen unitárius női rovatot, mely sohasem primitív, hanem csak *más vonásu* voltunkat bizonyította, *saját iparkodásunk és közreműködésünk által is fentartsuk és gazdagítsuk, valamint minden más módon is támogassuk*, nehogy valamikor kimaradjon az Unitárius Közlönyből.

Szeretettel köszöntöm tehát mindnyájunk nevében a „Nők Világá”-t 15 éves fennállása alkalmával, valamint halálával és tisztelettel köszöntöm a mi modern gondolkodásu szerkesztőnket, mert ő sohasem mulasztotta el, hogy minden alkalommal meg ne kérdezze véleményünket, számba ne vegye nézetünket, ha bármi komoly, bennünket is érdeklő dologban törte a fejét. Neki és lapjának ami *más és külön* lelki világunk mindig számottevő volt. Az Isten éltesse mindkettőt!

Perczelné Kozma Flora.

Torony- és harangszentelés Füzesgyarmaton.

„Nem vagytok ti immár e földön jövevények.“ Pál apostolnak az efézusbeliekhez írt eme szavait idézte a pesti esperes s az ünnepélyen résztvevő idegenek megalégedéssel állapították meg, hogy a füzesgyarmati torony- és harangszentelés alkalmával az ékesen szóló esperes prédikációjához találóbb textust nem választhatott volna. E még két évtizedet is át nem élt unitáriusok ott csakugyan immár nem jövevények. Akik oly rövid idő alatt maguknak saját áldozatkészségükből templomot, tornyot, abba harangokat állítottak, azok ékesen szóló bizonyosságát adták annak, hogy őket nem a stóla és egyházi adó terhe hajtotta az unitárius egyház kebelére. Ők a teher-től nem szabadulni, hanem magukra új terhet venni akartak. Hanem ők is elmondhatják Jézussal: „Az én terhem könnyű.“ Bizony könnyű nekik. Erdélyi embernek nem lehet fogalma arról a jóllétről, ami ezekben a szép fehérre meszelt búboskemencés házakban van. S a lakóik? Tán nem olyan közlékenyek, mint a székely. Komolyabbak, büszkébbek (hiszen inkább is van nekik mire), de azért első pillanatra otthon találod magad köztük. Ha tudniillik őszinte, egyenes szívvel közeledel hozzájuk. Mert ezeknek az embereknek, akár az őket körítő végtelen róna, nyílt, egyenes a lelkük. Nem sokat teketóriáznak, udvariaskodva nem hizelegnek, hanem véleményüket, legyen az akármilyen lesújtó rád nézve, olyan szépen, nyugodtan megmondják, akár csak ha arról volna szó, hogy kabátodról leszakadt egy gomb. No de nem néprajzi értekezést akarunk írni, hanem beszámolni egy szép ünnepélyről. A dologra hát!

December 10-én d. e. 10 órakor kezdődött az ünnepély. Hanem az istentisztelet sokkal korábban. Itt t. i. az a szokás járja,

hogy a hívek jórésze már első haragszóra begyűl a templomba s ott csak úgy, a maga felelősségére, minden kántor nélkül zoltárokat énekelget. Ők általában szeretnek a maguk lábán járni. És minél egyszerűbben. Semmi ceremónia, semmi muzsika. Hadd gyönyörködhessek kiki szabadon a maga hangjában. Fűzesgyarmaton már van templom is, torony is, harang is, de azt meg merem jósolni, hogy orgona ebben a században nem lesz. Hogy ezt honnan gyanítom? Észreveszem, hogy vasárnap úgy 9 óra tájban egy öreg nénemasszony félrehívja a papot s komoly képpel mond neki valamint. Tárgyalnak pár percig s végre is az asszony nem éppen barátságosan távozik. „Na hát ne vitesse“, kiált még vissza haraggal. Kíváncsi voltam, miről volt szó. Hát az asszony (különben igen szép összeggel járult hozzá a torony és harang létesítéséhez) nem kevesebbet kívánt, mint hogy a pap vitesse ki a templomból a harmoniumot. Ő a templomba nem muzsikaszót hallgatni megy. Hall ő azt máshol eleget. Még meg is únja. Ő a templomban énekelni s imádkozni akar s ha a harmoniumot ki nem viszik, ő nem megy az ünnepélyre. Aminthogy nem is ment. A harmoniumra ez egyszer csakugyan szükség volt, mert kíséret kellett ahhoz a duetthez, amit a gyarmati diákok énekeltek az ünnepélyen. Na igen, az ünnepély!

Kiss Sándor odavaló pap mondott mély bensőséggel teljes, gondolatokban gazdag alkalmi imádságot. Azután Józán esperes tartott az említett szentlecke alapján igen szép tanítást, a tőle megszokott nemes pathosszal buzdítva a híveket a hitben, a szeretetben, a hazafiságban való buzgó kitartásra. Boros György főjegyző tolmácsolta továbbá a püspöki áldást. Felolvasta a püspök úr levelét, mely nemcsak a helyzet hasonlóságánál, hanem tartalmánál, gondolatainál fogva is önkéntelenül Pál apostol leveleit juttatta eszünkbe. És méltó volt e levélhez az a néhány szó is, mellyel Boros főjegyző a templomot, tornyot és harangokat megáldotta. „Eljöttünk — úgymond — eljöttünk hozzátok Erdély bércei közül, ahonnan a vizek is mind e térre sietnek, hogy e szomjú rónát megítassák, azt áldottá, termékennyé tegyék. Az egyistenség eszméjének kristály vize is ama bércek közt fakadt. E síkra tihozzátok érve, hadd árássa el a földet, hadd hozzon termékenységet az eszmék mezején.“

Templomozás után az iskolaházhoz gyűlt az ekklézsia presbiteriuma, köztük a dévaványaiaknak is szép számu küldöttsége. Ott közvetlenül érintkezve ez értelmes, komoly férfiakkal, ismételten meggyőződhattünk az unitárius valláshoz való szilárd ragaszkodásukról. És az ezután következő közös lakomán azt is örömmel láttuk, hogy az unitárius eszmékkel rokonszenveznek a környéken lakó más felekezetű birtokosok is. A sok pohárköszöntő után tol-

mácsolta ezt a rokonszenvet Nagy József uram, szeghalmi birtokos, mielőtt illő szerénységgel bocsánatot kért, hogy szólhasson ő is, aki nem szónok, hiszen ő csak a göröngyöt turja. (Szegény, csak 500 hold prima göröngyöt turogat.) A napot jól sikerült koncert és táncvigalom zárta be.

A koncerten szavalt Homoki Emma, énekelt Bácsi Daniné. Szabadelőadást tartott Boros György. Duetteztek Kiss Sándor és Pálffy Géza. Igen mulatságos pár monologot adott elő, meglepő rutinnal Mezei Mici. S végül a harang történetét ismertette szabad előadásban Sas Vilmos. Azután a deli fiatalság ropta a csárdást virradtig, amint illik, lassan, büszkén, méltósággal.

Ott voltam.

TŰZHELY MELLETT.

Kisasszonyurfi.

János bátyámék pipaszó mellett filkőztek a faluvégi nagy körtefa alatt. Egyet szippantottak, egyet nyeltek s egyet nyertek. Sára néniék a galambducos kapu előtt, a szapuló padon a Bogya Tamás pesti leányát öltöztetik. A falu gyermekei pedig a lapos téren már a harmadik lapda belét verték ki, mikor Keresztur felől — a falusi fülnek szokatlan — kocsirobogás hallatszik. Csereháton istenkisértés volna kocsival megindulni. Vagy a kocsi rugója, vagy a rajta ülők nyaka szakadna meg. Ide még a szolgabíró is csak egyszerű szekérral jó, nehogy nyelvét elharapja s egyik csontja helyét cseréljen a másikkal. Az egész falu elbá-mézkodik, mikor egy szép sárga hintó áll meg a falu végén. János bátyám kiejti szájából a pipát, Sára nénémnek torkán akad a szó, a gyermekek leteszik a lapdát s előbb félénken, azután fokozódó kíváncsisággal, tágra nyílt szemekkel csoportosúlnak a kocsi körül. Az emberek otthagyják a filkót, az asszonyok a mosópadot; mindenki szalad csodát látni . . . Láttak is . . . Alig áll meg a hintó, olyan csodálatos teremtmény libben le róla, amilyen tudom, sohasem tapodta Cserehát görbe utcáit. A fején piros, tollas kalap, akkora, mint a szegény ember asztala. (Jánosbáék nyolcasban is filkőzhatnak rajta.) Alább kabát, rövid kabát, megint alább hosszabb kabát, azon alul sem nem köntös, sem nem szoknya, sem nem nadrág; — köntös forma, szoknya

forma, úgy látszik, mint egy bő nadrág, — mondjuk ki, hogy: „szoknya-nadrág“.

— Ne te ne! — a nemjóját neki — kiált János bátyám, láttam én még karón varjut, de ilyent még soha Csereháton!

A többiek találgatják, ki lehet, mi lehet? A komolyabbak bámulnak, a vigabbak kacagnak a csodás látványon. A nevetés hahotává fejlődik a gyermekek ajkán s mihelyt meglegben a tündéri tünemény, ők is utána, kísérgetik, találgatják. Egyik mondja, hogy „kisasszony, a másik, hogy úrfi volna, a harmadik megduplázza, hogy urfi is, kisasszony is, a negyedik jobban tudja, hogy urfikisasszony, míg végre kisütik, hogy *kisasszonyurfi*. Így kísérik a község házáig. Ott multság van. A cigány éppen akkor húzza be a nótát s a fiatalok, mint kasból a méhek, tódulnak az utcára. A gyermekek, a sokaság láttára, felbőszülve kiáltják: „Né! *kisasszonyurfi!* . . . *kisasszonyurfi!* . . . Az ifjuság lármás kacagásban tör ki s talán tovább is folytatná, ha nem szólna bele Csiriz Geci hegedűje. A hegedű cincogásra szaladnak a figurára. A *kisasszonyurfi* eltűnik egy szűk utcában. A gyermekek játszóterükre szállingóznak, visszadugják lapdájuk belét s ütik, míg megint ki nem fordul. Én pedig visszafordítok a mindentlátó, mindenthalló, mindenttudó Sára nénémhez, hogy megtudhassak valamit ebből a furcsa jelenetből . . . Nem csalódtam . . . Javában sulykolnak a mosópadon. Itt tudám meg, hogy Máriskóból hogy s mint lett naccsága.

Cserehát egyszerű, székely falu. Ujabb ideig két nadrágos embere volt: a pap és a tanító. Értelmes, természetes népe templomjáró, tisztességtudó és emberbecsülő. E jámbor népnek sok ügyes fia, sok egészséges, rózsás arcú leánya van. Ruházatuk egyszerű, székelyes, de tiszta. Mikor vasárnaponként a templomból kijőnek, gyönyörűség őket nézni. Feltűnően csinos a leányok öltözete. A fejen fekete bársonyszalag szorítja a hosszú, két ágban lelógó haját s helyes fekete lájbi domborítja ki a leányok gömbölyű, egészséges termetét. Ezt a képet ráncos szőttesszoknya s fényes, csinos csizma egészítik ki. Ilyen leányok, ilyen ruhában őrzik a székely erkölcsöt! . . . A józan gondolkozású nép az ősi erkölcsökhöz, régi szokásokhoz körömszakadtáig ragaszkodik. Ha néha néha egy egy leány kereszturni, segesvári, vagy kolozsvári szolgálatból németes foszlányokat hoz haza, azonnal lenézik róla s a bécsi rongy a búzavetés közé kerül madárijesztőnek s helyét elfoglalja az az igazi székely szőttesszoknya, amit maguk szőtték, maguk varrtak.

Azonban a tiszta búza közé is vegyül konkoly, — de legalább annak marad. Cserehát értelmes népének is van salakja. Nem csoda, hisz' a nemes aranyat is értéktelennek látszó kőből

választják. A csereháti aranynak ilyen salakja volt Bógya Tamás, aki ezt a gúnynevet bugyutasága, ügyetlensége miatt kapta. Egy leánykája, Bógya Máriskó, csak néhány éve járta ki az iskoláját. Hat év alatt fölvitte a második osztályig. Bizony bógya volt ez is. Idétlen, piszkos, tátottszájú mihaszna. A fejét mindenféle fölösleges teher nyomta, csak ami kellett volna: ész nem volt benne. Tanítója tölcserrel sem tölthetett belé semmi jót. Nem is bántanók a szegény ügyefogyottat, ha megmarad egyszerűségében, de akár hiszik, akár nem, ebből az ékes Mariskából „*Mancki*“ naccsága lett, éppen úgy, mint a csimaszból cserebogár, vagy mint a kutyahalból kecskebéka lesz. Mikor a tizenkettőt betöltötte, a tizenhárom helyett szolgálatba lépett Kereszturon. „*Máriskó*“ onnan mint „*Mari*“, Segesvárról „*Mariska*“ és Kolozsvárról mint „*Marcsa*“ jött haza. Így, fokozatosan jutott fel „*Pes*“-re s mikor ott kigubózott, már úgy repült, mint „*Mancki naccsága*“...

Naccsága lett... az... olyan né...

Egyszer egy takaros csereháti székelruhás leány: Kerekes Lidi Pestre ment szolgálatot keresni. A nagy emberáradat szokatlan zenebonájában elfáradt s egy téren pihenni leült egy pad végére. Ott elfogta a honvágy s visszakiváncozott csendes, székelly falujába. Amint így elgondolkozott, alig vette észre, hogy a pad másik végére egy *naccsága* ült le. Alig néz rá, mindjárt feltűnt összefüggéstelen, ríktó ruházata. Különösen az hozta zavarba, hogy a naccsága őt tetőtől-talpig végigméri s olyan kérdő pillantásokat vet rá. Lidinek is kezd úgy rémlelni, mintha ezt a naccságát látta volna valahol. Szinte szeretné megszólítani, de nincs bátorsága kikezdeni vele. Végre a naccsága szól a csendbe s utánozhatatlan fölényvel, csak úgy foghegyről, azt kérdezi Liditől?

— „*Maka hova való?*“

— „*Én biz' csereháti.*“

— „*Nem a Kerekes János leánya-e?*“

— „*Én biz' a'.*“ — feleli Lidi. S erre már ő is nekibátorodik s tisztességtudóan kérdi:

— „*Hát a naccsága hova való?*“ — ha szabad kérdezniem.

— „*Én is csereháti vagyok.*“

Csereháti?... gondolkozik Lidi... Még jobban szemügyre veszi s kis idő múlva diadallal vágja ki:

— „*Hát te nem a Bógya Tamás leánya vagy-e?*“

A naccsága kicsiséggé törpül s szégyenkezve, de pesti kiejtéssel suttozja:

— „*Hát úgy is hívják atyámat Csereháton?*“

Lidi az urizáló Máriskó látására nyakig csömörlött a pesti élettől. Jobbnak látta hazajöni, mint elvegyülni Pestnek éjjeli

mocsarában. Mint legújabb hirt, itthon elmondotta a pesti találkozás történetét.

A Lidivel való találkozás „Manczi“ naccságában is fölébresztette a honvágyat. Ő is hazajött. Abban a sárga lintóban s abban a furcsa öltözetben ő érkezett a falu végére. A falu vasárnapi közönsége őt csodálta, őt kísérte, rajta mulatott.

Bógya Tamás éppen háza előtt bóbiskolt, mikor utcájukba tért a „*nemtom' mia*“. Amint megpillantja az ismeretlen tüneményt, kacagva kiált: „Jőjj ki asszony, jőjjetek gyermekek, lássatok csodát!“ S amint a naccsága közeledett, Bógya bá csufondárossan mormolta:

„A kalapja galambgomba,
Csoda, hogy a nyaka birja.
A kabátja kétszer toldva,
Oh, hogy a csuda megrugja.

Felül asszony, alul asszony.
Még pediglen kétszer asszony.
Kettő a szoknya is rajta,
Hacsak nem a bugyogója.

Hej! pedig ez olyan forma,
Mintha éppen nadrág volna.
A nadrágja ráncba szedve,
Piros pántlikába szegve.

Felül asszony, alul ember . . . A csukáját! „*asszonyember*“. S erre akkorát kacagott, hogy majd eldőlt belé. Még a naccsága is meghallotta. Bizonyosra vette, hogy jövetelének örülnek. Pedig dehogyan örültek. Álmukban sem látták, hogy *ilyen* leányuk volna.

Ezalatt a naccsága a kapuhoz ért s azon beindult. Bezzeg Bógyának is inába szállott a bátorsága, nem erőltette a kacagás. Cudarul megijedt, mert szentül hitte, hogy baj lesz a kacagásért. Félelmében úgy reszketett, mint esőben a kopasz malac. S ez nem elég, a naccsága éppen nekik tart. S hogy gyorsabban odaérjen, szaladni kezd s a vizontlátás örömeivel kiáltozza: „*Lelkém atyám, szívem mamám!*“ . . . A gyermekek a különös alak futására s rikácsolására — usgyé! vesd el magad — be a szobába, az ágy alá. Félelmükben majd kirugták a ház falát. Bógyának könnybe borúltak szemei, elborúlt az arca, szája kérdőjellé facsarodott, mikor szemeivel látta, hogy a furcsa portéka az ő leánya. A szó ajkára fagyott. Azt sem tudta, ébren van-e, vagy álmodik.

A naccsága ezalatt a szobába ért. Ott a gyermekekkel gyűlt meg a baj. Ordítani kezdtek, rugtak, dörömböltek, mert féltek, hogy az a *valami* elviszi. Jó idő beletelt, míg megjuhászodtak. A kisebbik csak akkor bújt ki, mikor a nagyobbik megnyugtatta: „*Ne félj semmit, nincs semmi baj, csak Máriskóból naccsága lett*“.

Míg benn foly az ismerkedés, Bógyában kitör a vihar, fel-

kap egy nagy husángot, neki a csodának s felbőszülve ordítja: „Hallja maga kisasszony! vagy asszonyember vagy micsonda! Elsőprődjék innen ezzel a kolottokkal (Clott), mert ha nem, úgy el vagyok savanyodva, hogy bajt csinálók! Bógya a nevem, de azért tudom, hogy ezek alatt a tarka rongyok alatt mi lakik. Nem kacagtatom magam a faluval! . . . Hát ilyen a pesti kereset?! Eleget védi Márta asszony, hogy né így, né úgy; ott ilyen a divat, de Bógya hajthatatlan . . .

A naccságát megint kinevetik a faluból s tovább repül a sárga hintóval . . .

Az anyai szív: anyai szív. Márta asszony már annyira puhította Bógyát, hogy beleegyezett „Máriskó“ hazajövetelébe azzal a föltétellel, ha leteszi a foszlángot s helyébe székely szőttess ruhát vesz, a haját nem budrizza ki, s őt édes apámnak s Márta asszonyt édes anyámnak szólítja,

„Manczi“ naccságából némi különbséggel megint „Máriskó“ lett. Férfjhez ís menne, ha tőle függene. Amde a falu ősi hagyományainak számtartója: Sára néném, a legényeket így oktatja: „Fiam! végy el egy ilyen naccsága féjét, ki sem tonni, sem szőni nem tud, csak nyávogni; te kell *felöltöztesd*; akkor pedig téged *levetkeztet*“.

A legények kerülnek. Nem merik magukhoz kötni, míg a pesti szokást el nem felejtik, mert félnek, hogy valahol elszólaná magát s azt kérdeznék:

„*Maka hova való?*“

Pálos Ákos.

Irodalom.

Erdélyi Történeti Források. Ilyen címmel indított meg dr. Veress Endre tanár egy ötven kötetre tervezett értékes vállalatot, melynek hat első kötete az erdélyi jezsuiták levelezéseit és irományait foglalja magában a Báthoryak korából (1571—1613).

A már megjelent első kötet modern és mintaszerű, izléses technikai kiállításban az 1571—83 közötti adatokat tartalmazza s nemcsak a jezsuiták működésére, hanem általában az akkori erdélyi vallásos, művelődési és politikai állapotokra rendkívül becses új adatokat nyújt. Az első kötet 100 darab levele és oklevele csaknem mind teljesen eddig ismeretlen, kiadatlan anyag, nagyrészen külföldi levéltárakból.

Mivel az 1579-ben Erdélybe jött jezsuiták legfőbb célja a katolicizmus visszaállítása volt, természetesen kitérnek jelentéseikben és leveleikben az erdélyi nem katolikusokra. Reánk nézve ebben van főbecsük. Hiszen a Monostorra telepített utóbb Kolozs-

várra is behozott jezsuitáknak legtöbb bajuk itt az unitáriusokkal volt. Éppen ezért már az első kötet adatai sűrűn emlegetik az unitáriusokat s vezetőembereinkről, mint Dávid Ferencről, Blandratáról, Hunyadi Demeterről, Békes Gáspárról értékes és jellemző adatokat szolgáltatnak. Az a tudósítás, amelylyel Szántó István a jezsuita generalisnak Dávid Ferencet bemutatja, egyik legbecesebb része az értékes kötetnek. Dávid nagy előrelátására és papsága értelmi színvonalának emelésére mily jellemző pl. Dávidnak ez a nyilatkozata: „Ihol, a fejedelem be fogja hozni a jezsuitákat; én a papjaimat sűrűn serkentem, hogy szorgalmasan tanuljanak, nehogy azok legyőzzék őket, de nem akarnak reám hallgatni. Én azokat (a jezsuitákat) tanult és tudományos embereknek ismerem, akikkel azonban a magam részéről nem félek megmérkőzni, de lássák a papjaim aztán, hogy mint állják meg a sarat.“ A kötetből megismerjük az ellenreformáció harcosait, terveiket, céltudatos működésüket s a köztük duló belső bajokat, melyek működésük erőteljességét a protestánsok szerencséjére egy ideig gyengítették. Az első kötet már fogalmat nyújt a vállalat értékéről s nekünk érdekünk, hogy annak különösen a Báthoryak korára gazdag egyháztörténeti anyaga minél előbb napvilágot lásson és unitárius egyháztörténetünknek forrásul szolgálhasson. Éppen ezért a vállalat támogatását melegen ajánljuk. A vállalat 1. kötetének ára 10 korona. Megrendelhető e címen: „*Fontes Rerum Transylvanicarum.*

Kellemen Lajos.

Tarcsafalvi Albert versei.

A gyermeki évek bájos emléke rezdül végig szívem hurjain. Sekély vizü árok partján sűrű fűzfabokrok közül korán reggel és késő estvén is, valahányszor ott elmentem, ugyanarról az egy pont-ról, mindig csengve zengett felém egyetlen fülemile csattogó dala. Közelen sehol, s távolabb is csak egyszer hallottam hozzá hasonlót, de ma sem vagyok bizonyos, hogy egyazon családból származott-e a másik.

Jól tudtam, hogy kis családja közelében rejtőzik. Hittem, hogy nem nekem, sem másnak szánta, csak azért fujta, mert jól esett szívének s tudta, hogy csöndes, édes társa hálásan fogadja. Egész határcör telve volt már véle, s néha messzibb is átcsapott, hogy ha el volt ülve emberek s más zajgók ijesztő hangja.

Önzetlen boldogság s némi hálás szivdobogás emelkedett ki keblemből, oly jól esett az az isteni dallam. Két vagy tán több nyár bájos tavaszán nem volt vönzőbb hely sehol ennél a patak-parti környéknél.

Hiszem, hogy az anyai föld édessége is fokozza a szürke dalnok hódító hatalmát. Hűtlen lett az ifju a szerény kis helyhez,

s midőn olykor reménykedve kereste és várta a felséges zengést, némaságot talált. Rosz szívü ifjak, vagy talán a kemény sors megszüntette örökre a felséges dalt.

Hivatlanul tört elő ez az emlék most, látván egy szerényen zenélő, egyszerű dalos, nagy téren csengő költeményeit. Mondhatnám, hogy majdnem oly régóta gyönyörködött ő, mint elnémult a másik. Érzem, hogy szive mélyén indul meg az érzelem rezgése, s hallom, hogy magasra és messzi is elszárynal csöndes nagy hullámokban. Tudom, mert minden sora igazolja, hogy minden szó az övé, olyan a milyen az ajkán terem. Emberi, apai szeretet szárnyain szállongó igaz, tiszta és értékes, mint a buzaszem, melyből tápláló kenyér lesz.

Jó barátaimat, s akik hallgatnak az őszinte szóra hívom a nem is egyszerű, mert diszes könyv mellé élvezni és gyönyörködni Tarcsafalvi Albert új költeményeiben. (Ára 3 K) *B. Gy.*

A baptistákról Péter Sándor városfalvi lelkész érdekes és értékes tájékoztató füzetet adott ki. Foglalkozik keletkezésökkel, hitelveikkel, gyakorlataikkal és hódítási törekvéseikkel. Végül rámutat az unitárius egyház teendőire.

A Keresztény Magvető a dr. Gál Kelemen és Gálfi Lőrinc tanárok szerkesztésével immár befejezte első évét. Bizonyos ujdonság, erő és emelkedés vehető észre mindenik számán. Azt hisszük, minden művelt ember gazdagíthatja ismereteit ebből a folyóiratból. Egész évre 4 kor.

A D. F. E. köréből.

A D. F. Egylet felsőfehéri fiókköre nov. hó 15-én Ürmösön tartotta meg szépen sikerült rendes őszi gyűlését. Gyűlés istentisztelettel kezdődött, melyen Benczédi Pál datki lelkész imádkozott; összhangzatos éneket Útő Lajos nagyajtai énekvezér vezetett.

Osváth Gábor fiókköri elnök megnyitójában élénk szinekkel rajzolta előnkbe az unitarizmus kifejlődését, Dávid Ferenc tanait s kegyelettel emlékezett meg vallásalapítónk tragikus haláláról.

Kiss Áladár hévizi lelkész „Képek a vallásszabadságharcból” címen felolvasott. Felolvasásában tömören és eleven előadással vonta meg a párhuzamot Jézus és Dávid Ferenc között s hozta kapcsolatba a két nagy vallásalapító jellemvonásait.

Szavaltak: Árkosi Lenke k. a. és Kovács László. Mindkettőnek jól színezett előadása visszhangra talált a közönség lelkében. Gyűlésünk sikeréhez nagy mértékben hozzájárultak: Kiss Jenőné, Kelemen Istvánné, Árkosi Lenke, Osváth Rózsika és Erzsike urhölgyek; Kelemen István, Útő Lajos, Nagy Árpád és Kiss Károly

urak, kik a programmpontok között részben vegyes karban és részben férfi karban orgonakisérettel előadott művészies színvonalon álló éneklésükkel kiragadták lelkeinket a hétköznapiasság megszkott formáiból s fölemelték az igazi áhitat ünnepélyes magaslatára.

Elnöki zárszó után egyleti ügyeket tárgyalunk. Sajnálattal vettük tudomásul Útő Béla egyleti jegyző erős argumentumokkal támogott lemondását. Helyébe Kelemen Istvánt választottuk. Nagy örömünkre egyletünk tagjai jelen alkalommal is szaporodtak. Most lépett egyletünkbe Feminger Henrich ur is, ki ürmösi egyházköz-ségünket fényes ajándékaival nemcsak a multban gazdagította, hanem ígéletet tett a jövőre is. Nemesen érző lelke találjon jutalmat a jó cselekedetekben. Szeretettel köszöntöttük vendégeink sorában nagyajtai belsőmber társainkat, kik láthatólag kellemesen érezték magukat körünkben.

Gyülés után Nagy Árpád igen gazdagon terített asztalának voltunk vendégei s kedves felesége művészetének részesei. A kedélyes társalgásnak és pohárköszöntőknek csak a vonatra hívó jelzőharang kongása tuda véget vetni.

Pálos Á.

A tisztelet és szeretet munkája . . .

(Levél a szerkesztőhöz)

Riemann Lujzika budapesti és Tanczer Terézke kolozsvári urleányok s Rostás Róza torockói óvónő, a torockói nők között gyűjtött adományokból *Németh* István torockói lelkész számára új palástot szereztek be. E palást átadása m. évi december hó 3-án, vasárnap délelőtt istentisztelet után a templomban, a gyülekezet jelenlétében folyt le, amidőn Tanczer Terézke meleg szavakban tolmácsolta saját és a hitbuzgó adakozók abbeli forró óhajtását, hogy nevezett lelkész az új palástot sok-sok éven át, lelki és testi épségben s boldog megelégedésben használhassa, úgy szeretett és szerető hivei lelki életének épülésére, mint a jóságos isten dicsőségére.

Németh Istvánt láthatólag mélyen meghatotta a szeretet és tisztelet ezen megnyitakozása, s érzelmeit hlvén visszaadó szavakban mondott hálás köszönetet a gyűjtésben buzgólkodott urleányoknak és a kegyes adakozóknak.

A beszerzésre adakoztak: Botár Jánosné (pesti), Simon Józsefné és dr. Balogh István 10—10, Péterffy Gyuláné, Kerekes Ferencné és Kerekes Istvánné 5—5, Tanczer Terézke 4, Péterffy Annuska 3, Almásy Ferencné, Balogh Gyuláné, Botár Istvánné, Botár Jánosné (igazgatóné), Botár Anna, Czupor Ferencné, Ékárt Istvánné, Ékárt

József, Kincses Károlyné, Király Istvánné Rác Anna, Klócza Jánosné, Kriza Istvánné, Kriza Sára, Pál Andrásné, Riemann Lujzika, Rostás Róza, Simon Miklósné, Székely Jánosné, özv. Vernes Jánosné, Vernes Ferencné 2—2 koronát. Özv. Vernes Józsefné és Zsakó Jánosné egyenként 1 K 60 fillért. Özv. Balogh Györgyné, Bartha Andrásné, Bálint Józsefné, Botár Andrásné, Botár Istvánné Székely Anna, Csupor Jánosné, Demény Andrásué, Havrinek Árpádné, Jári Jánosné, Katona Jánosné, Kelemen Ferencné, Kelemen Istvánné, Kerekes Andrásné, id. Király Istvánné, ifj. Király Istvánné, Kovács Jánosné, Kriza Józsefné, id. Lakatos Miklósné, ifj. Lakatos Miklósné, Lázár Miklósné, Létay Józsefné, Pál Józsefné, Móricz Jánosné, Rác Ferencné, Simándi Andorné, özv. Simon Józsefné, Simon István, Simon Sárka, Szakács Ferencné, Székely Jánosné, Tóbiás Istvánné, Zsakó Józsefné, Zsakó Mihályné, ifj. Veres Györgyné 1—1 koronát s végül Balogh Anna 20 fillért.

Begyült tehát összesen 129 K 40 fillér.

Az új palást beszerzése postai és egyéb költségekkel együtt 117 K 40 fillér, a megmaradt 12 korona összegben a papné és pap templomi ülésére díszítésül két darab takaró szereztetett be.

—r —s.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

B. u. é. k. Összes olvasóinknak köszöntjük az új esztendőt s kívánunk boldogságot a családban, haladást a munkában és gyarapodást a jóllétben.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr újévi adományai: 1. Dávid Ferenc-alapítványnak 110 K, 2. Keresztény Magvető-alapnak 50 K, Unitárius Közlöny-alapnak 50 K, 4. Kolozsvári egyházközség szegényeinek 60 K, 5. Tordai egyházközség szegényeinek tűzifára 20 K, 6. Küküllőszéplaki egyházközségnek orgonaaalpra 50 K, 7. Kolozsvári mentőegyesületnek 40 K, 8. Kolozsvári Rongyosegységnek 20 K, összesen 400 K.

Újévi üdvözlésre gyűlt össze a Kolozsvárt lakó unitáriusok serege a főtiszt püspök urnál és a főgondnok uraknál a püspöki háznál. Az üdvözlést az egyházi főjegyző mondotta, mire a főtiszt, püspök ur kedvesen és szeretettel válaszolt.

Változás a lelkészi karban. A deésfalvi egyházközségbe a Hadházy József nyugalomba vonulásával megüresedett lelkészi állásra az egyházközség megválasztotta Sándor Gergely lókodi ifju lelkészt, a főtisztelendő püspök ur a választást helybenhagyta és Sándor Gergelyt kinevezte. Most már ürességben van a kolozsi egyházközség, hol januárius hónapban lesz a választás. A sepsiköröspataki egyház az ó-év utolsó napjaiban ejti meg a választást. A magyarsárosi, homoródujfalvi, iklandi és lókodi lelkészi és a kolozsvári lelkész-tanárság helye még mind megoldásra vár. — A sepsiköröspataki ehközs. egyhangulag megválasztotta Székely Kelemen lelkészjelöltet, aki Kolozsvárt segédlelkész volt. A szorgalmas ifju lelkészre szép földadat vár. Kívánunk neki sikert.

Hódmezővásárhelyi lelkészünk, Barabás István az utóbbi időben gyöngéledett. Reméljük, hogy egészsége és munkakedve is hamarosan helyreáll, hogy a szép templom ünnepélyét előkészítse.

Uj unitárius templom Nagyernyén. December 10-én ünnepséggel avatták föl a nagyernyei unitáriusok új templomát. Szép felavató beszédet tartott Vári Albert vallástanár, aki a főt. püspök ur áldását is tolmácsolta. Boór Jenő beszolgáló lelkész lelkesedésének és fáradhatlan buzgalmának igen dicső eredménye a csinos kis templom.

Elhunytak. Özv. Pap Sándorné Osváth Zsuzsánna 86 éves korában Tordátfalván dec 19. Pap Mózes kereszturni gimn. igazgató a jó és gondos édes anyját vesztette el, akinek szép hosszú élete szorgalmas munkásságban tölt el. Három gyermek és számos unoka gyászolja. — Özv. Bokor Mózesné sz. Türkössy Eliz özv. Tana Gyuláné édes anyja elhunyt élete 59. évében dec 19-én Brassóban hosszas szenvedés után. — Lakatos Ferenc, Kolozsvár város főszámvevője és neje kedves leánya, Erzsike dec. 14-én áldozatául esett a városon dúlt tifuszjárványnak. Mély részvéttel van eltelve a családnak minden ismerője.

Királyi gyűrével ez ideig a kolozsvári egyetemen két unitárius ifjút tüntettek ki, dr. Ferenc Józsefet és a mult év őszén dr. Gyulay Tibort, Gyulay Árpád kir. tanácsos kitünő fiát. Ez a kitüntetés különös értéket nyert azáltal, hogy rendkívüli módon érte a mi ifju áfiát, mert akkor a filozófiai kar volt soron, ahol dr. Schillinget avatták föl. Tudunkkal a budape ti egyetemen dr. Székely Aladárt, dr. Székely Ferenc miniszter fiát érte ily kitüntetés.

Street Kristóf J. unitárius lelkész tisztz. egyháztanácsost Sheffield főpol-

gármestere kinevezte udvari lelkészévé. A szép kitüntetés újabb jele e kitünő barátunk nagy tekintélyének és kiváló közszolgálati tevékenységének.

77 új unitárius templom épült Amerikában az utóbbi tíz év alatt Az emelkedés 18%.

Estélyeink. A D. F. E. nők-szövetsége tombola-estélyt rendez januáriusban. Kérjük a nyerevényeket Fangh Erzsébet titkárhoz vagy Ferenc Józsefné elnökhöz. Február 3-án és március 2-án házi-estély lesz kiváló műsorral. Háziasszonyok lesznek: dr. Árkossy Gyuláné, Árkossy Lajosné, Benkő Mihályné, dr. Boros Györgyné, Ferencz Józsefné, Pákey Lajosné, Reiter Aladárné, Zsakó Istvánné. Olvasóinktól kérünk meleg érdeklődést.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet ez idei második felolvasó ülését mult év december hó 16-án tartotta meg. »A székely nép a bethlehemi jászol körül« címen értekezett Borbély Sándor igazgató a székely regélésekről és kántálásokról, egy néhány érdekes regölést fel is olvasott. A nagy gonddal és buzgó ügyszeretettel összeállított példák és a hozzájuk fűzött kitünő ismertetés az utolsó percig lekötötte a szép számban megjelent közönség figyelmét S. Fáy Szeréna színművészno szavalta mély érzéssel Mátrai B. Béla »Nincs« címü álomképét. Haydn »Teremtés«-ből vett Ariát és Szabados »Imá«-ját mély érzéssel énekelte Baló Irén énekművészno. A jól sikerült felolvasó ülésen buzgón imádkozott Józán Miklós esperes és orgonált K. Ervin Károly zenetanár. U. L.

A budapesti Dávid Ferenc ifjusági kör folyó év december 17-én tartotta évforduló ünnepét. Erre az ünnepre megjelentek: Perczel Flóra, Judit, Mártha, Olga, Derzsi Izabella és Polgár Margit. Az ünnepély a XLVI. zoltár éneklésével kezdődött. Ezután Ujvári László üdvözölte a hölgyeket és »Dávid Ferencről« tartott felolvasást. József Dezső Grieg »Harmonium«-át ját-

szotta és utána felolvasta Deák Miklós »Késő bánat« című hangulatos tárcáját. Végül Ujvári László olvasta fel »Allesig és Ótrál szerelme« című meséjét s a »Dávid Ferenc Hymnusa« 3-ik verszaka elénekülésével fejeződött be a jubileumi felolvasó ülés. U L.

A főkegyetek titkárai az Unitárius Közlönynek állásuknál fogva dolgozótársai. Szeretnék, ha ezt nem tévesztenék szemök elől s a körükben történő egyleti, egyházi, iskolai és választmányi mozzanatokról értesítenék az Unitárius Közlönyt. Egy levelezőlap mindig megteszi a szolgálatot.

Füzesgyarmaton — írják onnan — m. hó 10-én torony- és harangszentelés volt. A nagy róna közepén ezzel új várunk épült, mely büszkén mutat ostorával az egy igaz Isten felé. Maradandó lesz ez az épület, hisszük, mert lelkes hiveink igaz magyar szíveinek aranyából: áldozatkészségéből épült föl. Valóban csodálatos a füzesgyarmati derék magyarjaink áldozatkészsége. Sz—sz.

Zsakó Gyula és Kohn Hillel joghallgatók, kolozsvári főgimnáziumunk volt növendékei összegyűjtötték a kolozsvári házsongárdi köztemető régi sírköfeliratait 1586-tól 1700-ig. Az érdekes gyűtemény közlését most kezdte meg az *Erdélyi Múzeum* 5. füzeté. A gyűteményben, melyhez Zsakó Gyula irt ügyes bevezetést, ott találjuk régi híres püspökeink közül *Csanádi Pálnak* és *Járai Sámuelnek* sírfeliratait is.

Fejes Áron az akaratszabadság problémája cím alatt egy értékes tanulmányt irt erről a nagy kérdéstről. Gondos tájékozottsággal vizsgálja a kérdés fejlődését és főbb vonatkozásait. Értékes könyv s a magyar könyvpiacra hézagot tölt be. Ára 3 korona a szerzőnél Nagyenyeden.

Uj doktor. Albert Lőrincet, hasonló nevű bölöni tanítónak fiát a kolozsvári Ferencz József-tudományegyetemen a jogtudományok doktorává avatták dec. 23-án. Gratulálunk.

Az unitáriusok érdeme, mondá egy trinitárius lelkész Amerikában, a brooklinei templomban «az a fölfedezés, hogy a Jézus Krisztus nem azért jött, hogy imádják, hanem azért, hogy kövessék.»

Az állatok védelmére Angliában új törvényt hoztak, amely az új évvel lép életbe és kemény büntetéssel sújtja az állatok bántalmazóit, mert 100 koronától 500 koronáig vagy két hónaptól hat hónapig terjedő elzárásig terjed.

Megjelent az 1911. évi Unitárius Egyházi Főtanács jegyzőkönyve Az egyháztanácsosoknak meg fog küldetni. Akik ohajtanák olvasni egy 10 filléres bélyeg beküldése után megkaphatják szerkesztőségünk útján.

Ha kedveskedni akar valakinek egy jó és hasznos könyvvel, melegen ajánljuk: Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. E 200-nál több oldalra terjedő könyvet irták: id. Daniel Gábor, Fekete Gábor, Ferencz József, báró Petrichevich Horváth Kálmán, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, Szinte Gábor, Borbély György, dr. Borbély István, Borbély Ferenc, dr. Tóth György, Kiss Sándor, dr. Gál Kelemen, Perceleiné Kozma Flóra, Carpenter igazgató, Pap Mózes, Tarcsafalvi Alberi. Ára 3 kor.

Gondoskodtunk az Unitárius Közlöny új évi számából főösszámú példányról s szívesen küldünk belőle a levelezőlapon bejelentett nevekre mutatóványul.

„Unitáriusok Magyarországon“ Kanyaró Ferenc könyve megkapható özv. Dézsi Mihályné asszonytól Nagyajtán. Ugyanott több más könyv is eladó.

Szerkesztői üzenetek. N. B. ny. lelk. / M. K. és azoknak, akik új nevetek küldöttek be, meleg köszönetet mondunk. Hát ennyit igazán megtehetne mindenki. — Több nyugtázást és hasonló közleményt csak a jövő számban adhatunk. Szíves türelmet kérünk.

A kiadóhivatal elnézést kér a késedelem miatt.

Az egylet pénztárába a f. évi nov. 13-tól december 20-ig rendestagsági díjat fizettek: Zsigmond Ferenc Sinfalva 911-re, Székely Andor Pásztoha 910—911-re, Pap Dániel Magyarzsákok 911—912-re, Máthé Mózes Bányabükk 905-re, Kozma Pál Kolozs 912-re, Gyarmati Gergely Verestorony 907—909-re, Nagy Elemér Tornova 912-re, Tóth Albert Magyarkecel 907—912-re, Hegedűs Mihály Prázsmár 912-re.

Előfizetési díjat fizettek: Ince Gábor Alsómenyődpusztá 912-re, Komjászegi Pál Aranyosrákos 911-re, Koronki János Alsórákos 911—912-re.

Azfelsőfaherköri fiókegylet pénztárába fizettek: Péterfi Gyula, Péterfi Gyuláné Homorodhéviz, Pál György, Rákosi Tamás, Gáspár Mihály Alsórákos 911-re, Kolczár János Homorodhéviz 911-re, Bódi András Ürmös 904—910-re, Kovács László Alsórákos, Kiss Jenő, Kiss Jenőné Felsőrákos 910-re, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös 911-re, Reichert Károly Kobor, Femínger Henrik Brassó, Gyerő György, Máté Zsigmond Ürmös 912-re, Antal P. Zsigmond Alsórákos, Kelemen István Felsőrákos 911-re.

Alapítói díjban fizetett dr. Boros György Kolozsvár 20 K-át.

Az U. K. költségeire ajándékozott Benkő Mihály Kolozsvár 6 K, Balázs András Sinfalva 15 K, Nagy Elemér Tornova 2 K, Perczelné Kozma Flóra a Nők Világa rovatának költségeire 20 K, Hegedűs Mihály Prázsmár 1 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1911 december hó 20-án.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Köszönet. Özv. Huszár Mihályné szül. Keresztes Juliánna nagyajtai lakos, a nagyajtai unitárius egyházközség számára 100 korona alapítványt tett oly célból, hogy abból minden husvét alkalomból urvacsorai bor szereztessék be. A nemes és buzgó lélek mély vallásosságáról nemcsak az Úr házában állandó látogatásával tesz bizonyosságot, hanem azt tettekben is kifejezésre juttatja. A nemes alapítványért e helyen is hálás köszönetet mondunk.

Nagyajta, 1911. december hó.

Ifj. Darkó Áron.

egyhk. gondnok.

Kovács Lajos.

lelkész.

Telefon sz. 549. ☎ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Koiozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmáinak megfelelőleg berendezett és villanyjártatú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kimélve, könyvnyomdámot a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhettek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

== **hangjegyekkel** ==

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri
kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.